CORECTITUDINEA

MICHAEL ERIC DYSON
STEPHEN FRY
MICHELLE GOLDBERG
JORDAN PETERSON

TREI

MICHAEL ERIC DYSON,

născut în Detroit în 1958, este scriitor, profesor, predicator și realizator radio. În prezent, predă sociologie la Universitatea Georgetown, găzduiește emisiunea radio *Michael Eric Dyson Show* şi colaborează la *The New Republic*. A scris peste 20 de cărți de analiză politică, multe dintre ele dedicate problemelor rasiale din Statele Unite, printre care se numără *Making Malcolm: The Mythand Meaning of Malcolm X* şi *Tears We Cannot Stop: A Sermonto White America*, bestseller *New York Times*.

MICHELLE GOLDBERG,

născută în 1975 în Buffalo, statul New York, este jurnalistă şi scriitoare.Şi-a luat masteratul în jurnalism la Universitatea Berkeley din California, iar în prezent este editorialistă la *New York Times* şi comentatoare la postul de ştiri MSNBC. Publică frecvent în *The New Yorker*, *Newsweek*, *The Nation*, *The New Republic* și *The Guardian*. Este autoarea a trei cărți: *Kingdom Coming: The Rise of Christian Nationalism*, *The Means of Reproduction: Sex, Power, and the Future of the World*, *The Goddess Pose: The Audacious Life of Indra Devi, the Woman Who Helped Bring Yoga to the West*.

CORECTITUDINEA

TRADUCERE DIN ENGLEZĂ DE
CRISTIAN PĂTRĂȘCONIU

MICHAEL ERIC
DYSON

STEPHEN
FRY

MICHELLE
GOLDBERG

JORDAN
PETERSON

Trei

Editori:
Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial:
Magdalena Mărculescu

Redactare:
Laurențiu Dulman

Design copertă:
Alexe Popescu

Director producție:
Cristian Claudiu Coban

Dtp:
Carusel Multimedia

Corectură:
Oana Apostolescu
Irina Botezatu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Corectitudinea politică : dezbaterile Munk / Michael Eric Dyson, Michelle Goldberg, Stephen Fry, Jordan Peterson ; trad. din engleză de Cristian Pătrășconiu. - București : Editura Trei, 2019
ISBN 978-606-40-0665-3

I. Dyson, Michael Eric
II. Goldberg, Michelle
III. Fry, Stephen
IV. Peterson, Jordan
V. Pătrășconiu, Cristian (trad.)
32

Titlul original: Political Corectness. The Munk Debates
Autori: Michael Erich Dyson, Michelle Goldberg, Stephen Fry, Jordan Peterson

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro
ISBN: 978-606-40-0665-3

Cuprins

O scrisoare de la Peter Munk

De când am început Dezbaterile Munk, soția mea, Melanie, și cu mine am fost deosebit de mulțumiți de rapiditatea cu care acestea au atras atenția publicului. Încă de la primul nostru eveniment din mai 2008, am găzduit ceea ce cred că reprezintă unele dintre cele mai interesante dezbateri de politici publice nu doar din Canada, ci din întreaga lume. Concentrându-se asupra unor chestiuni globale, Dezbaterile Munk au abordat o serie de probleme fundamentale, cum ar fi intervenția umanitară, eficacitatea ajutorului străin, pericolul încălzirii globale, impactul religiei asupra politicii globale, creșterea influenței Chinei și declinul Europei. Aceste subiecte interesante au servit drept provocări intelectuale și etice pentru câțiva dintre cei mai importanți gânditori și oameni de acțiune din întreaga lume: de la Henry Kissinger la Tony Blair, de la Christopher Hitchens la Paul Krugman, de la Peter Mandelson la Fareed Zakaria.

Problemele ridicate la Dezbaterile Munk nu numai că au contribuit la creșterea nivelului de conștientizare a acestora de către publicul larg, dar i-au ajutat pe mulți dintre noi să devină mai implicați și, mai mult decât atât, să fie mai puțin intimidați de ideea de globalizare. Este atât de ușor să te închistezi. Este atât de ușor să fii xenofob. Este atât de ușor să fii naționalist. Dar este

greu să mergi către necunoscut. Pentru mulți oameni, globalizarea este, în cel mai bun caz, un concept abstract. Scopul acestor serii de dezbateri este acela de a-i ajuta pe oameni să se familiarizeze mai bine cu lumea noastră aflată într-o schimbare accelerată și să participe cu mai multă lejeritate la dialogul global cu privire la problemele și evenimentele care vor contura viitorul nostru comun.

Nu e nevoie să vă spun că există foarte multe probleme arzătoare: încălzirea globală, sărăcia extremă, genocidul, ordinea financiară fluidă, neclară — acestea sunt doar câteva dintre problemele care contează cu adevărat pentru oameni. Impresia mea — și a membrilor din boardul fundației — este că se înregistrează o scădere a calității dialogului public referitor la aceste chestiuni fundamentale, direct proporțională cu însemnătatea și numărul lor tot mai mare. Încercând să evidențieze cele mai dificile probleme şi momentele cruciale ale dialogului global, aceste dezbateri nu numai că prezintă ideile și opiniile unora dintre cei mai străluciți gânditori ai lumii, dar și ajută la cristalizarea cunoaşterii şi a interesului public, având o contribuție la rezolvarea unora dintre provocările cu care se confruntă omenirea.

De-a lungul vieții, am învățat — și sunt sigur că mulți dintre voi vor împărtăși acest punct de vedere — că provocările scot la iveală ce este mai bun în noi. Sper că veți fi de acord că participanții la aceste dezbateri nu doar că se provoacă unul pe celălalt, ci ne provoacă și pe

fiecare dintre noi să gândim în mod clar și logic cu privire la problemele importante cu care se confruntă lumea noastră.

Peter Munk (1927-2018),
Fondatorul Fundației Aurea
Toronto, Ontario

INTERVIURI PRELIMINARE CU MODERATORUL RUDYARD GRIFFITHS

Michael Eric Dyson

în dialog cu Rudyard Griffiths

RUDYARD GRIFFITHS: Avem plăcerea de a sta de vorbă cu celebrul autor Michael Eric Dyson. A scris cărți care au devenit bestselleruri, predă la Georgetown University din Washington, D.C., şi realizează emisiuni la NPR, ESPN[1] şi la alte posturi de radio şi televiziune. Michael, mă bucur să te avem aici, în Toronto.

MICHAEL ERIC DYSON: Mulțumesc pentru invitație.

RUDYARD GRIFFITHS: Aceasta este marea dezbatere culturală a momentului. Sunt sigur că nu subscrii în totalitate la canonul așa-numitei corectitudini politice, dar ce elemente ale ei consideri că reprezintă un progres în societatea noastră?

MICHAEL ERIC DYSON: Uite ce e, cred că oamenii tind să uite că stânga este cea care a inventat corectitudinea politică. Nu așa cum se prezintă ea astăzi, ci ideea că ar trebui să fim atenți și precauți — nu sensibili și

[1] NPR este postul de radio public american, iar ESPN este un post de televiziune specializat în emisiuni sportive. (*N.r.*)

hipersensibili —, să nu exagerăm sau să scuzăm anumite lucruri pe care le facem. Deci stânga a inventat acest concept, dar el a fost deturnat de dreapta, și acum pare să însemne că toate lucrurile care mă deranjează, dar în legătură cu care nu mai pot fi intolerant, sunt politic incorecte. Nu pot folosi apelative injurioase, nu pot vorbi cu femeile în același fel ca pe vremuri, nu pot să spun lucruri ofensatoare despre evrei sau despre musulmani și așa mai departe.

Deci dreapta spune că oamenii sunt nevoiți să se abțină pentru ca totul să fie „corect politic". Ei bine, trebuie să fim corecți în privința multor lucruri. Dacă îți vine acasă o factură calculată incorect, o să te superi. Așa că da, vrem corectitudine în multe privințe. Acum, când vine vorba de politică, nu există o măsură exactă, dar aș spune că provin dintr-o comunitate[1] care a argumentat adesea contra curentului tradițional, care a fost în afara parametrilor de protecție ai curentului tradițional. Pe noi, corectitudinea politică ne face să ne gândim că oamenii vor să conserve aceleași fanatisme lipsite de sens care caracterizau pe vremuri națiunea americană.

Partea utilă este să fim critici cu noi înșine, să evaluăm just situațiile, să ne examinăm propria viață și să descoperim cum de am pierdut gustul pentru provocare. După cum știți, predau la universitate, așa că sunt critic față de unele momentele în care

[1] Michael Eric Dyson este afro-american. (*N.r.*)

oamenii sunt atât de sensibili, încât nu putem aborda subiecte sensibile.

Să zicem că vorbim despre ceva cât se poate de real, precum violența poliției. Voi trage un semnal de alarmă: „Pregătiți-vă. Ne vom confrunta cu asta". Nu le refuz tinerilor nevoia de a avea un spațiu sigur și de a fi avertizați, dar cred că sala de clasă este un spațiu de învățare robust și cred că uneori trebuie să ne confruntăm cu idei care ne displac. Eu cred în mai mult discurs, nu în mai puțin. Şi sunt convins că oamenii trebuie să contracareze discursul prin discurs.

Da, este adevărat că unele discursuri sunt conectate la anumite comportamente discriminatorii și că, prin simpla lor folosire, respectivele discursuri invocă aceste comportamente odioase, dar credința mea este că, alegând să ne confruntăm cu problemele dificile, reuşim să facem progrese și putem spune: „Iată, astea sunt lucrurile bune şi pe baza lor putem construi ceva".

Rudyard Griffiths: Cred că unul dintre argumentele pe care probabil le vei auzi în această seară de la oponenți este respingerea ideii de privilegiu — privilegiul de care ar beneficia tocmai acești oponenți, care sunt albi, bărbați şi destul de bine plasați pe scara socială. Și care resping ideea că, într-un sens, vocea lor trebuie înțeleasă în contextul experienței lor istorice, care diferă de, să zicem, experiența istorică a comunității

tale. Ce părere ai de tensiunea, neliniştea şi revolta pe care o stârneşte această idee?

MICHAEL ERIC DYSON: Incredibil! E foarte surprinzător, nu-i așa, că oamenii care au beneficiat de un privilegiu sunt acum supărați că se menționează acest lucru. Serios? Știți ce mi se pare mie uluitor? Că albii, mai ales, le spun în continuare studenților „fulgi de zăpadă". Şi cine, mă rog, e cel mai mare om alb de zăpadă? Încerc doar să-mi dau seama — unde l-am putea găsi? „Nu, mami, nu ne mai lasă să ne jucăm cu jucăriile în nisip și acum cică trebuie să le împărțim. Dar sunt ale mele!"

Pe cine vrem să păcălim? Ești alb, mascul, apt fizic şi heterosexual — în regulă. Eu sunt un bărbat negru. Beneficiez eu de statutul meu de mascul? Desigur, pentru că trăiesc într-o societate dominată de bărbați sau, cel puțin, patriarhală. Nu din punct de vedere numeric, ci ca viziune, ca ideologie și filosofie.

Așa că, dacă voi auzi în seara asta bărbați albi făcând pe fulgii de zăpadă, victimizându-se și plângându-se de privilegiul lor, voi vorbi despre el, dar voi cita un autor faimos, Keyser Söze, care, după cum se ştie, a spus că cea mai mare izbândă a diavolului a fost să-i facă pe oameni să creadă că el nu există. *Acesta* este marele privilegiu al celor albi. Cea mai

mare stratagemă a lor este să-l ascundă: „Poftim? Ce avem noi şi alții n-au?"

O să-ți spun ce au ei: conduc majoritatea băncilor, majoritatea țărilor, majoritatea universităților — au extraordinar de multe beneficii. Dar oamenii înțeleg greșit: a avea privilegiul de a fi un bărbat alb nu înseamnă că fiecare bărbat alb este un privilegiat. Înseamnă a fi cu un pas în față, a avea un avantaj. În Statele Unite, am avut apartheid, mai cunoscut sub numele de Legile Jim Crow[1], care impuneau, de exemplu, împărțirea cişmelelor în „albe" și „negre" și care distribuiau albilor cea mai mare parte a resurselor — dar asta nu însemna că fiecare persoană albă dispunea de resurse. Nu, însemna că, dacă erai alb, șansele tale de a izbândi erau mai mari.

Dar, într-un fel, acest pas în față, acest avantaj poate să-ți şi îngreuneze viața. „Ești alb, *dar* ai dat greş? Ce-i cu tine?" Doar ai pornit cu un avantaj. Ei bine, inegalitatea economică este reală, iar declinul economic care afectează pe toată lumea este real. Deci avem empatie pentru oamenii albi care luptă împotriva vitregiilor sorții. Dar, în același timp, imaginați-vă cât de vitregă era soarta cu cei care nici nu puteau să intre în joc? Babe Ruth[2] nu a reuşit peste șapte sute de lovituri câştigătoare împotriva celor

[1] Legile Jim Crow, în vigoare din 1874 până în 1965, impuneau segregarea rasială în 35 din cele 50 de state din SUA. (*N.r.*)

[2] George „Babe" Ruth (1895-1948): jucător de baseball afro-american. (*N.r.*)

mai buni jucători de baseball. A reuşit împotriva celor mai buni jucători de baseball *albi*.

Iar acum vedem că băieții latino și afro-americani sunt la fel de buni ca băieții albi și le fac o concurență foarte dură. Când şansele sunt egale și regulile clare, după cum spune Jesse Jackson[1], băieții albi trebuie să accepte un fapt: „Oh, am fost extrem de avantajați până acum. Am controlat competiția. Nici măcar nu i-am lăsat pe negri în școală, la Harvard, la Yale și la Princeton". Corect?

Așadar, bărbați albi, cum răspundeți la asta? Ce-o să mai ziceți acum? Se lasă cu resentimente? Desigur, este acel resentiment un indiciu al unei plângeri valide, legitime? Nu. Vă victimizați. Oricine a avut un avantaj și trebuie să renunțe la el o să fie furios, înțelegeți? Cum spun marii rapperi: „Spune-le de ce ești furios, frate."

Așa că, fără lipsă de respect față de confrații mei, realitatea este că jocul s-a terminat. Ați avut la dispoziție istoria vestică timp de trei-patru sute de ani, ați folosit Iluminismul pentru a justifica asaltul irațional asupra vieții altora. Ați avut sclavagism, ați avut Jim Crow. Ce-i? Ce s-a întâmplat? Pe bune, de ce vă plângeți? Asta e, acum trebuie să împărtășiți.

Știi de tipul care a omorât oameni aici în Toronto, pe Yonge Street, pentru că nu a putut

---

[1] Jesse Louis Jackson (n. 1941): activist pentru drepturile civile şi politician american. *(N.r.)*

obține o întâlnire cu o fată? Ei bine, învață cum să vorbești cu o femeie. Intră în joc! Fă ce trebuie să facem toți ceilalți. Analizează situația. Inviți o femeie la dans, însă te refuză. Pleci și încerci din nou. Așa ajung cei mai mulți dintre noi să se căsătorească. Asta este natura jocului.

Dar, ca bărbat alb, simți că ai ceva în plus, ai mai multe calități și temeiuri pentru a avea acces la Raquel Welch[1]. Nu, frate, majoritatea oamenilor nu au aşa ceva, da? Deci cred că acest argument este destul de subțire și de inept.

RUDYARD GRIFFITHS: Un alt argument pe care îl vei auzi în această seară este ideea că, punând problematica rasei și genului în centrul discuțiilor politice și afirmând că identitățile oamenilor depind de rasa şi de genul lor, se răspândeşte în societatea noastră un fel de tribalism care face aproape imposibilă cooperarea în vederea unor obiective comune.

MICHAEL ERIC DYSON: Ei bine, noi vrem să fim ca voi, oamenii albi. Îmi pare rău, vrem să fim ca voi toți! Cine a început povestea asta? Nu cred că au început-o băştinaşii americani, triburile amerindiene. Nu sunt sigur, dar dacă cercetez istoria, se pare că oamenii albi au inventat rasa. Iar acum, că situația

1 Raquel Welch (n. 1940): actriță şi cântăreață americană, sex-simbol al anilor 1960. (*N.r.*)

v-a scăpat de sub control și nu mai aveți la dispoziție o narațiune dominantă... acum sunteți supărați?

Nu negrii au inventat rasa. Nu oamenii de culoare au inventat rasa. Nu femeile au inventat genul. Acestea sunt un fel de mlaştini create de oameni, care absorb și îneacă umanitatea noastră. Deci de ce să aducem rasa în discuție? Pentru că suntem constrânși. O, îmi pare rău, dar pun rasa în centrul discuției pentru că poliția continuă să mă ucidă pe străzi. Pentru că încă sunt unii care cheamă poliția la Starbucks. Pentru că, dacă fac un grătar, chemi poliția... Cine aduce rasa în discuție? Eu doar încerc să fac un grătar!

Sau sunt un copil de doisprezece ani din Cleveland și vreau să mă joc cu un pistol de jucărie, dar apari tu și în două secunde mă omori. Cine aduce rasa în centrul acelei discuții? Acum, ce doresc prietenii noștri de dreapta este să ne prefacem că aceste practici și comportamente nu există, să ne prefacem că trăim în ceea ce Gore Vidal a numit Statele Unite ale Amneziei — sau poate Regatul Unit al Amneziei, sau Canada Unită a Amneziei.

Dar nu putem pretinde că aceste lucruri nu există. Nu putem să le facem să dispară doar pentru că ne dorim asta. Hai să nu vorbim despre rasă, clasă și gen, pentru că asta ne dezbină! Cum adică? Până acum, era de la sine înțeles că ceva era alb. Nu trebuia să spună cineva. Nu era nevoie să se anunțe ca alb. Când ești dominant, nu trebuie să anunți. Totul este

ca atare. Când o faci, este exact ceea ce este. După cum spunea marea filosofă Beyoncé Giselle Knowles când i-a înmânat un premiu lui Colin Kaepernick[1]: „S-a spus că rasismul este atât de american, încât atunci când pui în discuție rasismul, pare că pui în discuție America însăşi".

A existat o identificare a Americii cu anumite practici, grupuri, identități tribale. Ce este mai tribal decât o cultură care și-a făcut un cult din individualismul său mitic, din marea sa bărbăție și din masculinitatea sa? Şi dacă acea bărbăție s-a dovedit a fi toxică sau deficitară sau incapabilă de a genera suficiente idei care să ne susțină ca națiune? Ei bine, este o idee expirată. Și atunci începe jocul învinovățirii și chiar cei care l-au inventat devin furioși pentru că acest joc le scapă din mână.

Dar tu ai inventat jocul. Tu ai inventat Monopoly și acum ești furios că nu ți-au mai rămas bani în joc. Află că acestea sunt regulile. Tu le-ai generat. Totuși, să sperăm că atunci când vorbim despre rasă, clasă, gen, orientare sexuală sau orice altceva, încercăm să punem pe primul loc umanitatea altor oameni.

Prin urmare, cred că este extrem de important să recunoaștem că rasa este ceva inventat de oamenii albi. David Hume, Immanuel Kant şi alte minți filosofice strălucite și-au folosit acuitatea lor filosofică în apărarea identității lor tribale. Și îl avem pe Thomas Jefferson,

[1] Colin Kaepernick (n. 1987): jucător de fotbal american. (*N.r.*)

care ziua punea la îndoială capacitățile raționale ale negrilor din Virginia, iar noaptea se culca cu Sally Hemings[1]. Sexul i-a jucat feste logicii. Slavă Domnului!

Realitatea este că atunci când studiem istoria națiunilor, evoluția ideii de rasă albă și de identitate canadiană, americană sau europeană, ne dăm seama că albii au avut interese foarte mari. Ei au inventat rasismul, iar acum, când s-a perimat și nu mai pot beneficia de el, se plâng — sau se victimizează exagerat.

Revenind la albii care se plâng că sunt delicați ca niște fulgi de zăpadă, trebuie să spun că n-am mai văzut nicăieri o asemenea cultură a jelaniei. Ar putea să se facă bocitoare. Văicăreală, văicăreală şi iar văicăreală! O reacție emoțională care te uluiește! Și cred că trebuie să spunem lucrurilor pe nume.

RUDYARD GRIFFITHS: Ei bine, ai spus lucrurilor pe nume.

MICHAEL ERIC DYSON: Mulțumesc, Rudyard.

RUDYARD GRIFFITHS: Michael, mulțumesc că ai venit la Toronto. Va fi o plăcere să moderez dezbaterea din seara asta.

MICHAEL ERIC DYSON: Aștept cu nerăbdare, frate!

---

1 Sarah „Sally" Hemings (1773-1835): sclavă mulatră cu care preşedintele Thomas Jefferson a avut o relație de lungă durată şi cu care se presupune că ar fi avut cinci copii. (*N.r.*)

Michelle Goldberg

în dialog cu Rudyard Griffiths

RUDYARD GRIFFITHS: Suntem aici cu Michelle Goldberg, editorialistă la *New York Times*, o autoare premiată și comentatoare la MSNBC[1] și la alte posturi TV. În seara asta, ea o să vorbească în favoarea corectitudinii politice. E minunat să te avem în Toronto, Michelle.

MICHELLE GOLDBERG: Și eu mă bucur să fiu aici.

RUDYARD GRIFFITHS: Spune-ne care e primul tău argument.

MICHELLE GOLDBERG: În regulă. Când mi-ai propus pentru prima oară această dezbatere — și o să spun asta pe scenă —, m-am blocat puțin, pentru că sunt multe lucruri încadrate în categoria corectitudinii politice pe care eu nu le consider a fi o formă de progres. Și am fost cu adevărat critică în editorialele mele cu privire la unele excese ale culturii justiției sociale în campusurile universitare.

1 MSNBC: post de ştiri american. *(N.r.)*

Însă ceea ce mi-a ușurat misiunea de a vorbi în favoarea corectitudinii politice sunt oamenii cu care voi fi în dezbatere, pentru că, în mod cert, ceea ce Jordan Peterson numește corectitudine politică, eu numesc progres. El descrie aproape orice efort de rectificare sau de recunoaștere a discriminării împotriva femeilor sau a minorităților sexuale ori de gen drept un atac corect politic asupra ordinii naturale.

Cred că asta e în mai mică măsură valabil în cazul lui Stephen Fry. Există probabil mai multe suprapuneri între gândirea lui şi a mea, deși nu aș fi de acord, de exemplu, cu opoziția lui feroce față de distrugerea statuilor unor personalități care ne revoltă acum, pentru că eu cred că o cultură se schimbă, iar oamenilor ar trebui să li se permită să decidă pe cine onorează, pe cine celebrează și pe cine comemorează.

RUDYARD GRIFFITHS: În seara asta, vei auzi — probabil atât de la Fry, cât și de la Peterson — argumentul că în centrul Iluminismului, în centrul proiectului occidental, se află credința în afirmarea individului și a abilității persoanelor de a se defini, de a se exprima — de a face acest lucru indiferent de prejudiciile pe care le-ar putea crea pentru grupurile marginalizate. Unde te plasezi în această dezbatere?

MICHELLE GOLDBERG: Unul dintre lucrurile interesante în seara asta e că participanții la dezbatere

provin din trei țări diferite, cu legi foarte diferite referitoare la libera exprimare și la discursul care instigă la ură. Avem, pe de o parte, concepția americană liberală cu privire la libertatea de exprimare și, pe de altă parte, avem aici, în Canada, și în Regatul Unit al Marii Britanii anumite reglementări cu privire la instigarea la ură care nu ar fi acceptate niciodată în America și care mie îmi sunt foarte străine.

Nu sunt o mare susținătoare a legilor cu privire la discursul care instigă la ură. Sunt oarecum pe o poziție libertariană vizavi de această temă. Cred că această dihotomie între afirmarea individului și drepturile unor grupuri este o falsă dihotomie. Atunci când există discriminare împotriva unor grupuri, indivizii din grupurile respective sunt împiedicați să se exprime pe deplin și să-și realizeze potențialul.

Nu ar fi existat drepturi pentru femeile individuale sau pentru persoanele individuale de culoare fără mișcările din partea grupurilor, care au permis indivizilor din acele grupuri să se împlinească. De asemenea, încă o dată, aș respinge ideea că există o contradicție între libertatea individuală și mișcările în numele drepturilor civile pentru grupurile de oameni. Și aș mai spune că, de fapt, eu cred că aceia care gândesc ca noi sunt de partea Iluminismului, a acelei părți care spune că...

RUDYARD GRIFFITHS: Vorbim aici despre ideea de demnitate și despre promovarea diversității?

MICHELLE GOLDBERG: Ideea de a putea schimba cultura, de a nu fi ținuți în loc de structurile tradiționale. Ideea că cercul libertății umane este mereu în expansiune e de sorginte iluministă. Ideea că ordinea socială este extrem de fragilă și că ea trebuie protejată cu orice preț sau cu aproape orice cost, o idee care reiese din luările de poziție ale domnului Peterson, este pentru mine mai degrabă în contradicție cu Iluminismul.

RUDYARD GRIFFITHS: Ai scris mult despre politicile identitare. Ce părere ai despre critica la adresa acestora potrivit căreia, punând rasa și probleme de gen și de clasă chiar în centrul discursului, ne anulăm capacitatea de a găsi un teren comun, de a ajunge la un consens cu privire la scopuri comune? Toate acestea sunt foarte tribale și — în opinia lui Jordan Peterson și poate și a lui Stephen Fry — sunt foarte distructive.

MICHELLE GOLDBERG: Este interesant cum ai formulat, pentru că modul în care se pune problema de obicei în Statele Unite este că faptul de a te axa pe chestiuni de gen, de rasă și poate de identitate sexuală este pus în contrast cu politica bazată pe ideea de clasă, nu-i aşa? Vreau să spun că nu există politică fără grupuri

opuse sau interese opuse. Asta este politica, de altfel — disputa grupurilor aflate în opoziție. Depinde care grupuri anume.

Critica venită din Statele Unite a fost aceea că politicile identitare, rasa și genul sunt adesea în detrimentul noțiunii de clasă și că ele au ajuns să submineze politica de tip New Deal. Dar, cel puțin în ceea ce privește Statele Unite, problema este că această politică a eșuat din cauza rasei. Politica de tip New Deal s-a destrămat ca reacție la mișcarea drepturilor civile, așa că nu se poate face abstracție de asta. Trebuie să ții cont de acest lucru, trebuie să îl abordezi direct, dacă nu ești dispus să spui mereu că drepturile femeilor și ale minorităților rasiale vor fi secundare.

RUDYARD GRIFFITHS: Un alt argument pe care îl vei auzi în seara asta de la oponenții tăi este despre bărbați și femei și privește discuția pe care o avem în prezent în legătură cu mișcarea #MeToo. Mă aștept să auzim că avem de-a face cu o perioadă de panică culturală cu privire la puterea bărbaților și la presupusa oprimare a femeilor. Care este părerea ta și cum crezi că vor decurge lucrurile?

MICHELLE GOLDBERG: Știi, e chiar interesant. Mișcarea #MeToo tocmai a început — în septembrie, nu? Și în trei luni — de fapt, nici măcar atât, ci în doar

câteva săptămâni —, brusc, toată lumea spunea: „Dumnezeule! Am mers oare prea departe?" Dar când privim cu adevărat cine a fost doborât, ideea că mișcarea a devenit o inchiziție stalinistă atotcuprinzătoare este un pic exagerată. Adică, pentru a merge la închisoare, a fost nevoie ca Bill Cosby să treacă prin două procese și ca mai multe femei să ofere relatări similare despre cele mai brutale tipuri de viol.

Iar Harvey Weinstein — da, de acord, și-a pierdut cariera, dar numai după ce a fost acuzat în mod credibil și în mod repetat, cu dovezi incontestabile de către multe, multe femei. Iar oamenii care și-au pierdut pozițiile, care și-au pierdut locul de muncă — nu și-au pierdut viața, nu și-au pierdut libertățile, și-au pierdut locul de muncă —, lor nu li s-a întâmplat asta doar din cauza unui zvon din era McCarthy; s-a întâmplat așa pentru că au existat povești numeroase, independent coroborate, care au oferit dovezi foarte puternice.

Și totuși, este atât de neobișnuit ca orice bărbat să-și piardă slujba dintr-o astfel de cauză. Sau ca cineva să suporte niște consecințe. Este într-adevăr ceva nou și cred că de aici vine această panică culturală; este o panică referitoare la sfârșitul impunității bărbaților.

RUDYARD GRIFFITHS: Crezi că bărbații trebuie să se gândească la privilegiile istorice care le-au fost conferite

și, poate, dacă nu să se dea la o parte, atunci cel puțin să lase mai mult loc femeilor, precum și altor grupuri care au fost dezavantajate din punct de vedere istoric?

MICHELLE GOLDBERG: De fapt, cred că lucrurile pe care le putem cere bărbaților pot fi mai mici de atât. De exemplu, să nu își etaleze niciodată penisul la locul de muncă.

Știi, sincer, am impresia că femeile nici măcar nu cer ceva. Uneori, ce spun ele e doar atât: „Poate cazi nițel pe gânduri dacă organizezi un eveniment şi îți dai seama că toți invitații sunt bărbați — mai ales dacă discuți despre problemele femeilor. Şi poate mai bine nu faci asta, nu?" Simt că există un decalaj atât de mare între ceea ce li se cere bărbaților și ceea ce unii bărbați percep că li se cere.

Și asta face parte din dezbaterea noastră, nu? Bărbații pe care îi cunosc, bărbații cu care lucrez sunt destul de conștienți și încearcă să promoveze mai multe femei și, spre exemplu, să se asigure că femeile și bărbații sunt plătiți în mod egal când fac o muncă egală, când au același statut într-o companie. Și nu cred că de fapt le cerem bărbaților să treacă prin niște tabere de reeducare staliniste.

RUDYARD GRIFFITHS: Întrebarea finală, Michelle. Crezi că această dezbatere se reduce în unele privințe la o

conversație despre politețe? Vreau să spun că, dacă te gândești la așa-numita corectitudine politică și la cei care vorbesc despre ea în mod peiorativ, te poți întreba dacă nu cumva criticii ei se referă în bună parte la atitudini, la încercarea grupurilor, indivizilor și instituțiilor de a se comporta mai politicos unii cu ceilalți.

MICHELLE GOLDBERG: Da, cred că unele dintre doleanțele lor țin de politețe, de maniere mai bune. Este interesant să ne uităm la panica pricinuită de corectitudinea politică la sfârșitul anilor '80 și începutul anilor '90. Atunci, ceea ce oamenii au găsit într-adevăr insuportabil în legătură cu corectitudinea politică a fost că, dintr-odată, nu te puteai referi la triburile indigene folosind cuvântul „indieni" și că nu mai puteai folosi cuvântul „retardat" într-un sens peiorativ. Și că nu puteai să le mai zici „fete" femeilor adulte care îți erau colege de birou. Și asta le-a stat în gât oamenilor, nu? Că nu mai puteai face glume despre gay!

Cele mai multe dintre aceste lucruri au fost integrate perfect și suntem în punctul în care nici măcar nu ne mai gândim să folosim acest tip de limbaj — sau aşa se presupune, cel puțin. Nu resimțim ca realmente opresiv faptul că nu mai putem folosi acel limbaj; simțim doar că acel limbaj era crud și oarecum înapoiat.

Cred că ceva similar se întâmplă acum. Unele dintre aceste schimbări au fost percepute inițial ca fiind nefirești pentru oameni; ca și cum le-ar fi stat în gât. Cele care funcționează și care au o utilitate socială vor ajunge să fie fără probleme integrate în limbaj, iar cele inutile vor dispărea de la sine, așa cum au dispărut unele dintre revendicările mai exotice din perioadele anterioare de efervescență politică.

RUDYARD GRIFFITHS: Michelle, mulțumesc foarte mult. Sunt bucuros să te avem aici în Toronto. Așteptăm cu nerăbdare să te ascultăm în Dezbaterea Munk din această seară.

MICHELLE GOLDBERG: Mulțumesc şi eu foarte mult.

Stephen Fry

în dialog cu Rudyard Griffiths

RUDYARD GRIFFITHS: Vorbim acum cu Stephen Fry: actor, comediant, câștigător al Premiului Emmy — și al multor alte premii —, poet și participant la Dezbaterea Munk din această seară. Stephen, ne bucurăm grozav să te avem printre noi.

STEPHEN FRY: Mulțumesc, Rudyard. Este o plăcere să mă aflu aici.

RUDYARD GRIFFITHS: De ce un campion declarat al drepturilor LGBT participă și polemizează la această dezbatere de aceeași parte cu Jordan Peterson?

STEPHEN FRY: Am venit aici deoarece cred că e foarte important să sugerăm că nu orice discurs împotriva corectitudinii politice aparține în întregime dreptei. Mă definesc drept un stângist moderat — unul moale, puhav. Nu sunt progresist sau genul de socialist care iese la marșuri în stradă, dar sunt un om care tinde întotdeauna spre o perspectivă liberală.

Și sunt conștient de cât de amenințată este această perspectivă și, de asemenea, de faptul că noua dreaptă o consideră ca fiind la putere. Noi, cei care eram odată outsideri și dădeam buzna în tot felul de locuri, fiind subversivi și transgresivi, spunând lucruri obraznice și refuzând să ne supunem autorității, suntem acum amenințați, în special în mediul academic, un mediu care pare să fie acum câmpul de bătălie. Nu sunt universitar, dar sunt destul de familiarizat cu mediul academic, unde am petrecut destul de mult timp și unde am mulți prieteni. Ceea ce era cândva un câmp de luptă în care încerca să se infiltreze stânga a devenit acum un câmp de luptă în care dreapta încearcă să se infiltreze.

A fost important ca în anii '60 — şi mai ales după '68 — să i se permită stângii să facă tam-tam, să strige și să demonstreze, iar astăzi, din exact aceleaşi motive ca atunci, cred că trebuie să i se permită şi dreptei să facă acelaşi lucru. Până la urmă, dacă oamenii vor spune că scopul corectitudinii politice este să celebreze diversitatea, atunci această diversitate trebuie să includă și diversitatea de opinii. Dacă nu, atunci nu are sens.

RUDYARD GRIFFITHS: Ce alte elemente ale așa-numitei corectitudini politice crezi că subminează sentimentul eficienței colective, precum şi o cultură pe care s-o celebrăm pentru deschiderea sa?

STEPHEN FRY: De fapt, partea cu libertatea de exprimare este importantă, dar nu este ceea ce aș dori să subliniez neapărat. Sunt multe lucruri pe care le urăsc la corectitudinea politică, din punct de vedere stilistic și pur visceral — ipocrizie, pietate, resentimente și mânie, ortodoxie, acuzații, denunțuri, umilire... Toate astea sunt rele și nu spun că m-aș putea împăca cu ele, dar nu mi se par la fel de importante precum faptul că pur și simplu nu funcționează. Asta este ceea ce aș dori să subliniez. Corectitudinea politică este opusul eficienței. Este un ofițer de recrutare pentru dreapta.

E nevoie doar de un mic efort de imaginație ca să ne închipuim un alb tânăr de 18 ani care merge la universitate. Să zicem că este confuz și nu neapărat emancipat din punct de vedere politic. Ce va gândi despre toate aceste stridențe și despre acuzele vehiculate în mod curent, despre „privilegiul albilor" şi „heteronormativitate", adică despre toată pălăvrăgeala asta în jargon? Sunt așa niște tâmpenii. Cred că asta e esența discuției — e o prostie.

În lumea șahului, de care am fost îndrăgostit, circulă o vorbă; cred că Max Euwe, un șahist olandez, a spus cândva: „În şah, cea mai bună mutare nu este cea mai bună mutare din punct de vedere şahistic, ci mutarea pe care adversarul tău dorește cel mai puțin s-o faci. Aceasta este cea mai bună mutare". E o vorbă cu rădăcini adânci, care se regăseşte şi în *Arta*

războiului. Trebuie să te pui în locul persoanei pe care vrei s-o convingi sau s-o învingi.

După părerea mea, corectitudinea politică nu face asta, ci, așa cum spuneam, este doar un ofițer de recrutare. Cred că dacă aș avea 17 sau 18 ani și aș merge la universitate, m-aș gândi: „La naiba cu toate astea!“ Sunt, asemenea lui Christopher Hitchens, genul care se plasează în răspăr cu majoritatea, un transgresiv natural. Vreau să agit lucrurile, vreau să nu fiu de acord cu ceea ce consider a fi ortodoxie — sunt heterodox —, și aproape că e o chestiune de mândrie. Pur și simplu nu e cazul să te iei după ceilalți, încerci să te descurci singur.

Deci cred că stânga, dacă vrea să obțină toate lucrurile pe care ar trebui să le obțină, trebuie să se gândească la cum să atingă obiectivul fundamental de a construi o societate mai tolerantă, nu pur și simplu să impună un limbaj și să forțeze oamenii să folosească expresii incomode și prostești. Și sper că nu trebuie să repet că sunt împotriva homofobiei, transfobiei, islamofobiei, xenofobiei şi împotriva tuturor fobiilor... împotriva bigotismului, rasismului şi intoleranței de toate felurile.

Una dintre erorile enorme pe care le fac cei de stânga este aceea de a subestima inteligența dușmanului, cum s-ar spune. Poate că cei care îi seamănă lui Trump nu citesc textele sacre ale artelor liberale pe care noi le considerăm importante pentru a-ți

forma inteligența, dar asta nu înseamnă că nu sunt și ei deștepți. Chiar nu înseamnă asta. Este atât de stupid să îi subestimezi, așa cum ne arată istoria — într-adevăr, e o prostie.

RUDYARD GRIFFITHS: Unul dintre argumentele pe care nu mă îndoiesc că le vom auzi în această seară este că există diferite scopuri sociale. Libertatea de exprimare — afirmarea alegerii individuale — este importantă, desigur, dar sunt mulți cei care spun că trebuie luat în calcul şi faptul că trăim în societăți foarte diverse și complexe. Unii spun că incluziunea ar trebui să fie obiectivul primar pentru instituții, poate chiar pentru societăți, deoarece aducându-i pe oameni împreună prin respectul pentru diversitate și diferență, construim societăți mai sănătoase, mai puternice. Știi povestea...

STEPHEN FRY: Știu povestea și bineînțeles că e corectă. Dar dacă vi se pare că asta se poate obține forțând oamenii să folosească un anumit limbaj și să accepte un fel de hermeneutică poststructuralistă absurdă, toate astea în numele unei speranțe firave... Nu cred că este drept.

Știi, hai să ne uităm la inteligența umană și să vedem. Am predat la o școală înainte de a merge la universitate — doar o slujbă temporară în anul ăla liber — și asta s-a întâmplat în perioada în care s-a

hotărât ca în locul cuvântului „handicapați" să fie folosită sintagma „persoane cu dizabilități". Și ideea a fost preluată de ziare — a fost un exemplu timpuriu de corectitudine politică. Eram în anul 1979, dacă nu mă înşel.

Și îmi amintesc de copiii de la acea școală. Unul dintre ei a căzut, iar altul a arătat spre el și a strigat: „Dizabilitatule!" Deci a înglobat cuvântul în umorul lui răutăcios, și pe bună dreptate — apreciez mult asta, să știi. Ca bărbat gay, nu-mi pasă dacă cineva vrea să strige în gura mare: „Poponarule!" Știu că ar trebui să-mi pese, dar ar trebui să-mi pese în numele unor oameni care sunt mai slabi decât mine, și cred că ăsta este cel mai jignitor lucru din lume.

Este exact aceeași corectitudine politică cu care am crescut eu, care pe atunci era un fel de corectitudine politică religioasă — oamenii se plângeau de emisiunile TV care conțineau înjurături, violență sau nuditate. Și spuneau: „Eu nu sunt șocat, dar mă gândesc la mințile tinere și vulnerabile, înțelegi?" Serios? Nu mi se pare deloc suficient.

Și asta e obiecția mea. Denunțurile se fac de la amvon. Rusia are şi ea o formă de corectitudine politică, doar că această formă rusească nu permite să spui despre Ceaikovski că era gay.

Știi, există o corectitudine politică de dreapta: folosirea cuvântului „țărănoi" se consideră ofensatoare, și așa mai departe — deci nu e ceva care aparține unei

singure părți. Este o modalitate de a închide o dezbatere. E o modalitate de a rigidiza lucrurile. Trebuie doar să citești *Întuneric la amiază* de Arthur Koestler pentru a vedea tendința asta în forma sa extremă. Întotdeauna se începe cu un ideal și cu speranță — cu egalitatea socială, cum a început comunismul, sau Revoluția Franceză, cu egalitate, fraternitate, libertate, toate aceste lucruri minunate.

Revoluția Franceză a condus, între altele, la înființarea a ceea ce se numea Comitetul Securității Generale. Acesta a trecut o lege potrivit căreia puteai scrie pe o bucată de hârtie ceva de genul: „Cetățeanul Roque este un dușman al Revoluției", apoi o puneai pe un panou în piața centrală, iar acea persoană era arestată. În principiu, e la fel ca pe Twitter — exact același lucru. Este un denunț, o umilire fără dovezi, o afirmație.

Și toate aceste lucruri se fac pentru cele mai bune motive posibile. Thomas Cranmer, cel care a scris *Cartea de rugăciuni obștești* — şi care, de fapt, a fondat Biserica Anglicană — a spus: „Tot ce este conceput de mintea omului sfârşeşte prin a fi, în întregime sau în parte, corupt". E minunat să spunem cât de nobile erau idealurile la început — pentru că întotdeauna sunt nobile. Dar la sfârşit te alegi cu porci care poartă pantaloni, ca să folosesc o imagine orwelliană.

Asta s-a întâmplat. În esență, aripa stângă a câștigat bătălia pentru campusuri, care acum sunt

conduse de stângiștii de vârstă mijlocie. Acum, ei sunt cei care poartă pantalonii și ne spun întruna ce este adevărat și ce nu este adevărat, ceea ce este acceptabil și ceea ce nu este acceptabil. În numele diversității, al incluziunii, al egalității și al tuturor lucrurilor bune, se fac de fapt multe lucruri rele.

Și cred că asta întârzie ziua când oamenii o să fie cu adevărat mai deschiși către diversitate. Întărirea inamicului — aceasta e problema.

RUDYARD GRIFFITHS: O ultimă întrebare, Stephen. Cum crezi că va evolua o dezbatere globală despre corectitudinea politică? S-a ajuns la un fel de paroxism care va trece la fel ca dezbaterile din campusurile universitare din anii 1980 și 1990? Poți chiar să te întrebi: „Nu cumva sunt ecouri ale anului 1968?" Sau crezi că se întâmplă ceva mai grav, că în societate apare un nou tribalism?

STEPHEN FRY: Nu știu. Am renunțat să mai am încredere în capacitatea mea de a anticipa viitorul. N-aș fi putut prezice acum trei ani cum e lumea acum, nu-i așa?

Și nu sunt singurul. Nimeni n-a putut și nimeni n-a făcut-o. Și chiar dintre cei care pretind că au făcut-o, arătați-mi un articol în care cineva a scris cum va fi situația lumii acum. Nimeni nu a făcut-o. Și cu cât situația e mai dinamică și mai complexă, cu atât

este mai imprevizibilă — cu atât mai haotică, mai turbulentă, mai non-liniară este ecuația, ca să zic aşa.

Aşadar, este foarte dificil de prezis. Aș spune doar că există cicluri în istoria turbulențelor. Cred cu tărie în ideea romană de *rota fortunae* — roata norocului. Îmi amintesc de vremea când puterea absolută era deținută de Tony Blair în țara mea, de Clinton în America și de social-democrați în Europa continentală. Era un lucru necontestat și părea bătut în cuie felul în care se făcea politică — un fel de echilibru între centru-stânga şi centru-dreapta.

Dar roata s-a învârtit, iar acum acei oameni se află în partea de jos, şi ceea ce se află la vârf este exact opusul. Însă cred că asta înseamnă și că ceea ce se află în partea de sus este, de asemenea, în coborâre, deci nu sunt prea pesimist în acest sens. Și cred în oameni și în umanitate.

Cel mai bun lucru care s-ar putea întâmpla tribalismului și naționalismului, ar fi, bineînțeles, o invazie de pe o altă planetă. Ar fi la fel ca atunci când primii astronauți s-au uitat spre Pământ și au spus: „Doamne, lucrul ciudat este că nu se vede niciun fel de graniță". Nu se văd nici paralela 49, nici frontierele dintre Germania și Franța, dintre Rusia și China. Continentele nu sunt străbătute de nicio graniță.

Tot aşa, dacă am fi invadați de marțieni sau venusieni, n-o să ne spunem unii altora: „O, dar ești catolic", „Ești evreu" sau „Ești musulman"... Deci, vă

rog — de asta avem nevoie: o cauză mai largă căreia să ne dedicăm.

Rudyard Griffiths: Stephen, îți mulțumesc foarte mult pentru timpul acordat astăzi. Așteptăm cu nerăbdare să te vedem pe scenă în seara asta.

Stephen Fry: Mulțumesc, este o plăcere.

Jordan Peterson

în dialog cu Rudyard Griffiths

RUDYARD GRIFFITHS: Îl avem alături de noi pe Jordan Peterson. Este profesor de psihologie la Universitatea din Toronto, face senzație pe YouTube și este autorul bestsellerului internațional *12 Reguli de viață. Un antidot la haosul din jurul nostru.*

RUDYARD GRIFFITHS: Spune-ne ce ai mai făcut în ultima vreme. Ți s-au întâmplat multe lucruri.

JORDAN PETERSON: Da. Din octombrie 2016, am avut parte non-stop de un amestec de scandal şi divertisment, dar, la urma urmelor, pentru mine a fost un lucru incredibil de bun. O mare parte din ce s-a întâmplat a fost redat în presă ca o chestiune politică, dar pentru mine nu este o problemă politică. Ceea ce m-a preocupat cel mai mult a fost munca psihologică la nivelul individului, care este nivelul potrivit pentru mine, având în vedere că sunt psiholog clinician.

Și acum am pornit într-un turneu. Cred că am vorbit deja în 26 de orașe și mai am vreo 60 în așteptare. Și doar una din 30 de persoane cu care vorbesc

după aceea are de făcut o observație de natură politică; ceilalți se concentrează, în esență, pe cursurile mele, pe carte și pe încercările oamenilor de a-și reface viața la nivel individual.

Ceea ce e un lucru foarte bun în ceea ce mă privește. Acum, mi se întâmplă rar să ies undeva — nu contează unde — fără să fiu abordat de patru sau cinci oameni, şi toți îmi spun același lucru. Toți sunt foarte politicoși și foarte primitori. Nu am avut nicio interacțiune negativă cu nimeni în public. Dimpotrivă.

Oamenii îmi spun că mi-au urmărit prelegerile și că erau nemulțumiți în relațiile lor sau că nu le mergea prea bine în carieră sau că ajunseseră la ananghie dintr-un motiv sau altul; și, de asemenea, îmi spun că le-a fost foarte folositor să asculte lucrurile pe care le spun. Și asta e minunat.

RUDYARD GRIFFITHS: Cum ai zice că se intersectează cu dezbaterea noastră lucrurile la care te-ai gândit și pe care le-ai scris? Pentru că te-ai pronunțat adesea pe tema corectitudinii politice.

JORDAN PETERSON: Ei bine, eu nu sunt un fan al stângii radicale, așa că oamenii ar putea spune: „Asta înseamnă că susții dreapta radicală?" Doar pentru că nu ești fan al stângii radicale nu înseamnă că susții dreapta radicală. Asta este o supoziție absolut

absurdă. Dar universitățile, în special disciplinele umaniste și științele sociale, sunt absolut dominate de gândirea de stânga. Acest lucru este bine documentat de oameni ca Jonathan Haidt — nu e doar imaginația mea.

Și eu găsesc că doctrina care le unește este necinstită și periculoasă. Este, practic, o doctrină colectivistă. Și iată ce mă deranjează în legătură cu asta. Există toate motivele pentru a avea o zonă de stânga; e nevoie de un partid de stânga din cauză că stânga este în bună parte ceva temperamental — e aici, cu noi, nu pleacă niciunde. Și, de asemenea, pentru că, atunci când societatea noastră produce ierarhii — ceea ce se întâmplă în mod inevitabil —, mulți oameni rămân blocați în partea de jos. Este în natura ierarhiilor să producă acest rezultat.

Ceea ce înseamnă că oamenii care sunt dezavantajați în aranjamentele ierarhice au nevoie de o voce, iar aceasta este stânga, evident, și asta e corect. De asemenea, este evident că, așa cum dreapta poate merge prea departe, și stânga poate merge prea departe. Dar când stânga merge prea departe, excesele ei nu sunt deloc bine precizate, și pentru mine asta nu este acceptabil. Și cu siguranță au mers prea departe în universități.

Iar în ce mă privește, pastișa neomarxistă postmodernă care alcătuiește filosofia radicală a stângii și care se află la baza științelor sociale și umaniste nu

aduce nimic util. Nu are nimic de-a face cu compasiunea; nu are nimic de-a face cu lipsa mea de... cum zice lumea?

RUDYARD GRIFFITHS: Empatie?

JORDAN PETERSON: Exact. Sunt probleme complet separate. Și acesta este un alt lucru care chiar mă deranjează la corectitudinea politică. Este ca și cum ai spune: „Ei bine, avem un monopol pe ideea de empatie". În primul rând, empatia nu este suficientă. E chiar departe de a fi suficientă, iar un exces de empatie poate produce lucruri teribile. Și în al doilea rând, nu, nu aveți monopol pe empatie, iar să adaugi la empatie o filosofie care, în esență, atribuie identitate oamenilor pe baza apartenenței lor la un grup, după care să descifrezi nu doar starea actuală a lucrurilor, ci și istoria ca atare ca pe un câmp de luptă între diverse grupuri aflate în competiție este, cred, periculos. Mi se pare evident că e periculos, dacă știi câte ceva despre istorie.

RUDYARD GRIFFITHS: Un argument pe care sigur îl vei auzi în seara asta este ideea că privilegiile sociale de care oamenii ca tine și ca mine ne-am bucurat de-a lungul istoriei în virtutea rasei noastre, a clasei sau a sexului nostru ar trebui să fie împărțite mult mai echitabil cu grupurile care au fost dezavantajate din punct de vedere istoric.

JORDAN PETERSON: Acesta este un exemplu bun al confuziei dintre empatie și ideologie. Întâi de toate, majoritatea din orice societate are privilegii. Aceasta este esența unei societăți: să înființezi un sistem astfel încât cei mai mulți oameni să se descurce bine, iar apoi să construiești protecție pentru minorități. Așa că a suprapune rasa peste acest lucru nu este acceptabil. Este un fel de truc și este extrem de periculos.

În plus, este o pretenție fără acoperire. Unii oameni au avantaje pe care alte persoane nu le au — lucru evident. Și dacă iei pe cineva și îl privești prin prisma numeroaselor categorii în care poate fi încadrat, vei descoperi că din anumite puncte de vedere se descurcă mai bine decât alții — uneori din motive arbitrare —, iar din altele, mai rău.

Să mergem mai departe: istoric vorbind, la ce interval de timp te referi exact? Vrei să spui că deoarece, relativ vorbind, strămoșii mei au fost privilegiați acum 150 de ani, ar trebui să plătesc cumva pentru asta acum? Și ești așa de sigur că strămoșii mei erau privilegiați? Din câte ştiu — ca să iau exemplul familiei paterne —, tatăl meu a crescut până la cinci ani într-o cabană cu trei camere. Bunica mea a fost femeie de serviciu pentru fermele din centrul orașului Saskatchewan în anii '30. A gătit pentru echipajele de la treierat. A tăiat stive de lemne înalte cât cabana ca să poată trece de iarnă. Deci unde e privilegiul?

Presupun că se lipește de mine ca o consecință a rasei mele. Aha, înțeleg. Adică urmează să avem o discuție despre rasă, nu-i așa?

Și aceasta este problema stângii toxice: totul este despre identitatea de grup. Deci să ducem argumentul mai departe și să spunem: „Bine, bine, din cauza culorii pielii mele, sunt, din perspectivă istorică, privilegiat". Și ce dacă? O să faceți ca toți să plătească pentru o anumită inechitate istorică pe baza rasei lor?

Și veți privi istoria relațiilor dintre bărbați și femei ca fiind bazată în mod fundamental pe opresiune? Așa trebuie să gândim, că bărbații și femeile nu au cooperat pe parcursul istoriei pentru a ieși din catastrofa fundamentală care a fost istoria întotdeauna? Lucrurile nu au stat așa, în ciuda faptului că, în 1895, o persoană obișnuită din lumea vestică trăia cu mai puțin de un dolar pe zi, ceea ce este cu mult sub standardele actuale ale ONU pentru sărăcia extremă. Cumva trebuie să reevaluăm acest fapt și să spunem că nu, realitatea fundamentală a lumii a fost că bărbații le-au oprimat pe femei?

RUDYARD GRIFFITHS: Asta mă aduce la un alt argument pe care îl vei auzi fără îndoială în seara asta, anume că bărbații trebuie să-şi restrângă privilegiile. În special în rândul femeilor — mișcarea #MeToo — s-a produs o trezire, o conștientizare a puterii femeilor în

societate și este timpul ca aceasta să fie recunoscută. Care va fi răspunsul tău?

JORDAN PETERSON: În primul rând, atunci când discuția este despre putere, mă trec fiori, parțial pentru că o parte din doctrina postmodernă, în special în alianță cu neomarxismul — cea mai ciudată alianță a lumii, după părerea mea —, afirmă că totul este legat de putere. Iar eu nu cred asta. Cred că ierarhiile sunt numai o chestiune de putere atunci când s-au transformat deja în tiranii și nu cred că ierarhiile fundamentale care caracterizează Occidentul sunt tiranice, comparativ vorbind.

Desigur, în comparație cu ierarhiile paradiziace născocite de o imaginație utopică, cele pământeşti sunt iadul pur, dar, în comparație cu cele existente azi în oricare colț al lumii și cu cele care au existat de-a lungul istoriei, nu sunt chiar rele.

Ideea este că, odată ce au apărut metodele contraceptive sigure, lucru care s-a întâmplat abia în anii 1960, femeile au fost în cea mai mare parte bine primite — unii li s-au opus, dar în cea mai mare parte au fost bine primite — în orice poziție de autoritate și competență care putea fi pusă la dispoziția lor, până când au devenit, acum, aproape trei sferturi din studenții de la disciplinele umaniste și sociale. Ele domină domeniile care au legătură cu sănătatea.

Deci cât de repede te poți aştepta să aibă loc o transformare? Argumentul este: da, dar nu s-ar fi întâmplat niciodată asta fără presiuni politice. Nu... îmi pare rău. Schimbarea a fost declanşată de metodele contraceptive. Și asta a făcut totul posibil. Metodele contraceptive, igiena menstruală și toate acele lucruri pe care nimeni nu le ia în considerare au generat oportunități mai multe pentru femei. Și lucrurile s-au schimbat complet în, cât, 50 de ani? Cât de repede crezi că se pot întâmpla aceste lucruri?

RUDYARD GRIFFITHS: Bine punctat.

JORDAN PETERSON: Eu nu sunt cu siguranță împotriva egalității de șanse. Ce trebuie să fie în neregulă cu tine ca să fii împotriva egalității de șanse? Chiar dacă ești egoist — dacă nu ești dornic de distrugere, ci ești *doar* egoist, să zicem —, bunul simț te îndreaptă către egalitatea de șanse, cel puțin pentru că oferă posibilitatea de a exploata numărul maxim de oameni calificați și talentați.

Cât despre egalitatea rezultatelor, ei bine...

RUDYARD GRIFFITHS: Vom păstra asta pentru confruntarea de mai târziu. Întrebarea finală, pe care am pus-o tuturor participanților la dezbatere: încotro crezi că se îndreaptă polemica pe marginea corectitudinii politice? Crezi că e vorba de un spasm cultural sau

că avem de-a face cu ceva mai profund, un nou tribalism, un nou set de antagonisme care vor fi mult mai greu de conciliat? Ce crezi?

JORDAN PETERSON: Cred că va depinde de cât de bine ne comportăm fiecare în următorii zece ani, pentru că lucrurile ar putea deveni mult mai bune peste tot, foarte repede. Sau am putea regresa la tribalismele noastre idioate din secolul XX.

Aș spune că există o presiune foarte mare în ambele direcții. Știi, sunt mulțumit de faptul că atât de mulți oameni au asimilat materialul psihologic pe care l-am furnizat online și fac tot ce pot pentru a se strânge laolaltă.

Mă doare sufletul că aproape totul este transformat acum într-o dispută politică polarizată și nu pare să existe nicio înțelegere a faptului că nu totul este politic. De fapt, nu cred că discuția despre corectitudinea politică este politică. Cred că este atât teologică, cât și filosofică, dar este foarte des prezentată în termeni politizați, nu în ultimul rând pentru că, dacă eşti influențat de ideologia colectivistă a stângii radicale, acesta este *singurul* teren de joc. Jocurile de putere sunt determinate de ierarhiile celor aflați în conflict.

Libertatea de exprimare este cu adevărat interesantă, deoarece la stânga radicală nu există nicio dezbatere despre libertatea de exprimare. Nu poți avea o dezbatere despre libertatea de exprimare de

pe o astfel de poziție ideologică — pentru că nici nu există așa ceva. Tot ce există sunt unii care joacă pentru putere în cadrul grupurilor lor respective şi care asumă acele poziții care le conferă avantaje. Asta este axioma de bază a acestui sistem interpretativ.

Deci motivul pentru care libertatea de exprimare a devenit politizată este că, dacă adoptați punctul de vedere colectivist, este o fantezie. S-ar putea să crezi că vorbești liber, dar, de fapt, tot ce faci e să-ți exprimi privilegiul.

RUDYARD GRIFFITHS: Adică vorbeşti în numele genului tău, al clasei tale, al rasei tale.

JORDAN PETERSON: Absolut. Iar insistența postmodernă asupra identității are un aspect care mi se pare comic într-un mod foarte, foarte sumbru, anume apariția intersecționalității, datorată faptului că teoreticienii intersecționalității au identificat călcâiul lui Ahile al perspectivei colectiviste. Ceea ce au înțeles ei a fost: „Să zicem că am rezolvat cu grupurile standard, dar oare cum interacționează ele?" (Nu știu de ce se consideră că grupurile standard sunt date de sex, etnie și rasă, dar, de dragul argumentului, să spunem că aşa stau lucrurile.) Ei bine, da, ce facem cu asta? Ce facem cu faptul că genul este diferențiat la infinit, mai ales din perspectiva stângii. Și cum rămâne cu faptul că există nenumărate variații etnice? Ce veți face?

Veți ține seama de interacțiunea dintre toate acestea? Iar răspunsul lor este că da, vor încerca să facă asta înainte să renunțe la ideologia lor. Dar realitatea este că motivul pentru care Vestul a ales o perspectivă radical individualistă se datorează faptului că acum 2 000 de ani ne-am dat seama — cel puțin asta a stat la originea gândirii individualiste — că fiecare este unic, că poți diviza apartenența la grupuri a unui om până la nivelul individualului. Nu știu ce se va întâmpla. Cred că universitățile, de exemplu, și-au făcut-o cu mâna lor. Nu cred că pot scăpa de asta. Am văzut cum s-au destrămat organizații mari și acest lucru se poate întâmpla foarte des. O singură eroare majoră poate duce la asta.

RUDYARD GRIFFITHS: Mulțumesc, Jordan. Îți apreciez pasiunea și dorința de a intra în dialog cu ideile altor persoane, în spiritul unui schimb liber și deschis.

JORDAN PETERSON: Bun, să sperăm că va merge bine, că va fi o discuție inteligentă și că vom ajunge undeva.

Corectitudinea politică

Pro: Michael Eric Dyson şi Michelle Goldberg
Contra: Stephen Fry şi Jordan Peterson
18 mai 2018
Toronto, Ontario

Rudyard Griffiths: Doamnelor și domnilor, bine ați venit. Numele meu este Rudyard Griffiths și am privilegiul de a modera dezbaterea din seara aceasta.

Vreau să încep prin a ura bun venit telespectatorilor din întreaga Americă de Nord — care ne recepționează în Canada pe postul public, CPAC, iar în SUA pe canalul C-SPAN —, precum și celor care ne ascultă în cadrul emisiunii *Ideas* a postului CBC Radio.

Un călduros salut publicului online care urmărește această dezbatere — peste 6 000 de utilizatori în acest moment — pe Facebook Live, pe *Bloomberg.com* și pe *Munkdebates.com.* Suntem încântați să vă avem ca participanți virtuali la dezbaterile din această seară.

Și salutări vouă, celor peste 3 000 de spectatori care ați umplut Sala Roy Thomson pentru o nouă Dezbatere Munk. Vă mulțumesc pentru sprijinul constant acordat dezbaterilor de calitate superioară axate pe marile teme ale zilei.

Această dezbatere marchează startul celei de-a zecea sesiuni, și o începem simțind lipsa cuiva care a fost vital pentru această serie de dezbateri, din toate punctele de vedere. Pasiunea sa pentru idei şi dragostea sa pentru dezbateri sunt cele care au inspirat înființarea noastră în 2008, iar energia, generozitatea și perseverența lui au fost deosebit de importante în a ne permite să fim recunoscuți la nivel internațional drept una dintre cele mai de succes serii de dezbateri din lume.

Filantropia şi realizările lui sunt remarcabile. Cu toții ne amintim de donația de 100 milioane de dolari făcută toamna trecută centrului cardiac al Spitalului Toronto, donaţie care va transforma viețile a milioane de canadieni. Suntem cu toții mari fani și suporteri ai Școlii Munk de Afaceri Internaționale și Politici Publice din campusul Universității din Toronto, reprezentată în această seară de mulți studenți din programul ei de masterat — felicitări vouă! Și, de asemenea, trebuie să ne aducem aminte ce donație generoasă a făcut primăvara trecută acestei serii de dezbaterii, o zestre care ne va permite să organizăm multe evenimente ca acesta pentru mulți ani de acum încolo.

Acum, cunoscându-l pe sponsorul nostru, știm că ultimul lucru pe care acesta și l-ar dori ar fi să marcăm absența sa printr-un moment de tăcere — nu era stilul său. Așa că haideți să celebrăm, în schimb,

un mare canadian, o mare viață, marea moștenire a răposatului Peter Munk. Bravo, Peter!

Mulțumim tuturor. Știu că ar fi apreciat aceste aplauze. Și vreau să le mulțumesc lui Melanie, lui Anthony și lui Cheyne că sunt prezenți aici pentru a lua parte la impactul pozitiv pe care Peter continuă să îl aibă asupra dezbaterii publice din Canada. Vă mulțumim că ați venit.

Avem pregătită pentru voi în această seară o dezbatere extraordinară. Haideți să prezentăm mai întâi echipa pro, care va argumenta în favoarea moțiunii din această seară: „Ceea ce tu numești corectitudine politică eu numesc progres". Să-i urăm bun venit pe scenă scriitorului premiat, savantului și realizatorului de la NPR Michael Eric Dyson.

Partenera de dezbatere al lui Michael este, de asemenea, o scriitoare de succes. Este editorialistă la *New York Times* și o persoană care va aduce o perspectivă puternică şi distinctă în această seară: Michelle Goldberg.

O echipă grozavă de participanți la dezbatere merită oponenți pe măsură. Argumentează împotriva acestei moțiuni — „Ceea ce tu numești corectitudine politică eu numesc progres" — actorul premiat cu Emmy, scenaristul, autorul, dramaturgul, jurnalistul şi poetul Stephen Fry. Coechipierul lui Stephen este profesor de psihologie la Universitatea din Toronto, un adevărat fenomen pe YouTube

și autorul bestsellerului internațional *12 reguli de viață*. Doamnelor și domnilor, de la Toronto, Jordan Peterson.

Pe parcursul acestei seri, am cerut publicului de aproximativ 3 000 de persoane să voteze asupra moțiunii: „Ceea ce tu numești corectitudine politică eu numesc progres“. Să vedem rezultatele. Votul dinaintea dezbaterii este: 36% sunt de acord, 64% sunt împotrivă. Aşadar, în joc este şi votul sălii.

Am întrebat și câți dintre voi sunteți dispuși să vă schimbați votul pe parcursul dezbaterii din seara asta. Aveți o opinie fermă sau ați putea fi convinși de către una dintre cele două echipe să vă schimbați votul de-a lungul următoarei ore și jumătate? Haideți să vedem rezultatele: 87% au spus că pot fi convinși să-și schimbe votul, 13% au spus că nu. Așadar, un public foarte deschis la minte. Dezbaterea încă nu e decisă.

În ce privește ordinea agreată a vorbitorilor, voi da cuvântul lui Michelle Goldberg pentru cele șase minute de remarci de deschidere.

MICHELLE GOLDBERG: Mulțumesc! Rudyard știe că inițial am dat înapoi în fața moțiunii pe care o dezbatem în seara aceasta, pentru că sunt multe lucruri care se încadrează în ceea ce se numeşte corectitudine politică pe care eu *nu* le numesc progres. Nu agreez boicoturile mediatice sau semnalele de alarmă. Asemenea

multor liberali de vârstă mijlocie, găsesc că multe aspecte din cultura studențească a justiției sociale sunt deranjante — deși nu cred că această diferență între generații aduce realmente ceva nou la cultura toxică a acuzațiilor de pe rețelele sociale — şi cred că este bine să intru în dezbatere cu oameni ale căror idei nu le agreez, motiv pentru care sunt aici.

Așadar, dacă în rândurile publicului se află războinici în favoarea justiției sociale, simt că trebuie să vă cer scuze, deoarece probabil veți considera că nu vă apăr ideile în mod adecvat. Dar motivul pentru care mă situez de această parte a scenei este că noțiunea de corectitudine politică nu este doar o etichetă pentru excesele stângiste din campusurile universitare sau pentru oamenii care se comportă agresiv pe Twitter. Cred că ea poate fi folosită, mai ales așa cum este prezentată de către domnul Peterson, ca un mod de delegitimare a oricărei tentative din partea femeilor și a minorităților rasiale și sexuale de a lupta contra discriminării sau chiar de a susține că discriminarea de acest tip este reală.

În ediția de azi, *New York Times* îl citează pe domnul Peterson cu următoarea afirmație: „Oamenii care susțin că societatea noastră este patriarhală și opresivă nu vor să admită că ierarhia actuală ar putea fi bazată pe competență". Ceea ce nu mi se pare chiar atât de deplasat, dat fiind că sunt americancă, iar președintele nostru este Donald Trump, dar este o

asumpție care cred că stă la baza unei viziuni asupra lumii din perspectiva căreia orice contestare a ierarhiei actuale este respinsă pe motiv că ar fi corectitudine politică.

Mai cred că ar trebui să fim clari că aceasta nu este o dezbatere despre libertatea de expresie. Domnul Peterson s-a referit cândva la ceea ce el a numit „diabolica treime a echității, diversității și incluziunii", afirmând: „Aceste trei cuvinte — dacă auziți oamenii rostind aceste trei cuvinte, știți cu cine aveți de-a face și trebuie să luați distanță, pentru că este o combinație inacceptabilă".

El susține că filmul *Regatul de gheață (Frozen)* constituie propagandă pentru corectitudinea politică și la un moment dat a propus ideea creării unei baze de date care să conțină cursurile universitare, astfel încât studenții să poată evita teoria critică postmodernă.

Astfel, în criticile la adresa corectitudinii politice văd uneori o încercare de a epura gândirea de anumite categorii analitice care seamănă, cred, cu cele mai rele caricaturi ale justiției sociale de stânga, care vrea să se descotorosească de orice are iz de colonialism, patriarhat sau supremație albă.

De asemenea, nu prea cred că în dezbatere se află valoarea Iluminismului, cel puțin nu în modul în care susține acest lucru cineva precum domnul Fry, care cred că este un susținător al valorilor Iluminismului. Efortul de a extinde drepturi

și privilegii, cândva acordate doar proprietarilor de pământ albi şi heterosexuali, reprezintă chiar Iluminismul sau este în mare măsură în acord cu acesta. Pentru a cita un bărbat alb mort, John Stuart Mill: „Despotismul tradițiilor este pretutindeni un obstacol în calea progresului uman".

Cred că unii dintre adversarii noștri consideră că, dimpotrivă, a contesta despotismul tradițiilor reprezintă un atac corect politic asupra unei ordini naturale transcendente.

Pentru a-l cita din nou pe domnul Peterson, fiecare gen, fiecare sex se confruntă cu nedreptăți, dar a considera asta o consecință a structurii sociale nu e acceptabil — cauza e de fapt natura însăși, nu vi se pare? Totuși, există excepții, deoarece domnul Peterson crede în intervențiile sociale pentru a remedia unele tipuri de nedreptate — aşa se face că în *New York Times* el se declară în favoarea „monogamiei obligatorii, pentru a remedia suferințele bărbaților care nu au parte în mod echitabil de sex".

În ce privește dezbaterea corectitudinii politice, am mai fost în această situație. Allan Bloom, autorul cărții *Criza spiritului american*, compara „tirania" feminismului din mediul academic cu cea a Khmerilor Roșii, iar el a scris asta când femeile constituiau doar 10% din totalul profesorilor universitari.

Merită să privim în urmă la ceea ce a fost considerat enervant, revoltător de corect politic în anii

1980, ultima dată când am avut această dezbatere. Printre aceste lucruri, a nu putea să numești membrii triburilor indigene „indieni“ sau a trebui să folosești termeni cu cratimă — cel puțin în Statele Unite —, precum „afro-american“. Sau a adăuga femeile sau persoanele de culoare la curriculumul cursurilor de civilizație occidentală sau a nu face glume despre persoanele gay sau a nu folosi „retardat“ pentru persoanele cu dizabilități. Înțeleg: conceptele noi, cuvintele noi ne stau în gât. Modul în care suntem obișnuiți să vorbim și să gândim pare firesc și normal, prin definiție. Iar apoi, termenii noi, conceptele noi care au o utilitate socială sunt adoptate, iar cele care nu au, dispar. Dacă ne întoarcem în anii 1970, abrevierea *Ms.* — ca alternativă la *Miss* (Domnișoara) sau *Mrs.* (Doamna) — a fost adoptată. Iar *womyn* (în loc de *women*, „femei“), cu „y“, nu a rezistat. Și sper să privim cândva în urmă și să ne minunăm de ideea că pronumele de gen neutru au putut părea vreodată o amenințare existențială la adresa cuiva.

Dar cred că deocamdată acest lucru nu este clar. Şi s-ar putea să nici nu devină prea curând, dat fiind că, dacă ne uităm în jurul lumii acum, sunt multe locuri care au devenit mai puțin cosmopolite și care au revenit la un model patriarhal în numele stopării haosului. Și par a fi niște locuri în care nu se trăiește bine.

Eu vin din Statele Unite, care traversează în momentul de față o încercare monumentală de a anula

progresul social în numele pericolului corectitudinii politice. Și, ca cineva care trăiește acolo, vă asigur că asta nu pare să fie un progres. Vă mulțumesc.

RUDYARD GRIFFITHS: Minunat punct de plecare pentru dezbatere, Michelle. Mulțumim. Acum am să-i cer lui Jordan Peterson să vorbească pentru echipa „contra".

JORDAN PETERSON: Salutare! Așadar, mai întâi ar trebui să hotărâm despre ce vorbim. Nu vorbim despre viziunea mea asupra corectitudinii politice, în pofida a ceea ce ați putea deduce din comentariile ante-vorbitoarei.

Iată cum văd eu lucrurile: ca să fim uniți, avem nevoie în esență de un fel de narațiune atotcuprinzătoare la rezoluție mică. Și avem nevoie de o narațiune care să ne unească, pentru că altfel nu avem pace.

Ce se întâmplă acum în universități și, mai larg, în societate este o dezbatere între două narațiuni la rezoluție mică, niciuna dintre ele nefiind completă și corectă în toate privințele, deoarece acestea nu pot cuprinde toate detaliile. În mod evident, ființele umane au un element individual și unul colectiv — un element de grup, să spunem. Întrebarea este: care poveste ar trebui să fie mai importantă?

Iată cum văd eu lucrurile: în Occident, avem ierarhii stabile rezonabil de funcționale, rezonabil de libere și remarcabil de productive, care sunt deschise

în a ține seama de cei dezavantajați, pe care îi generează ierarhiile de obicei. Societățile noastre sunt mai libere și funcționează mai eficient decât orice altă societate din lume prezentă sau trecută. În ce mă privește — și cred că există un temei serios pentru o asemenea presupunere —, acest lucru se datorează faptului că marea narațiune fundamentală de rezoluție mică după care ne-am orientat în Occident este una a suveranității individului. Și e o narațiune care se bazează pe ideea că, luând totul în considerare, cel mai bun mod în care o persoană poate relaționa cu o alta este de la individ la individ, reacționând la acea persoană ca și cum ar fi parte a procesului psihologic prin care lucrurile pe care nu le înțelegem pot fi totuși explorate, iar lucrurile care nu sunt bine organizate în societate pot fi totuși îndreptate. Motivul pentru care suntem valoroși ca indivizi — atât în ce privește drepturile, cât și în ce privește responsabilitățile noastre — este că acesta este scopul nostru principal, și în asta constă noblețea noastră și aceasta este funcția noastră.

Din punctul meu de vedere, ceea ce proliferează în universități, în particular, și se răspândește foarte repede în restul societății — inclusiv în lumea corporatistă, iar lucrul acesta ar trebui mai degrabă să-i deranjeze pe cei din această lume — este o narațiune colectivistă. Și, desigur, există o oarecare utilitate într-o narațiune colectivistă, pentru că toți facem

parte din grupuri în diferite moduri. Dar narațiunea colectivistă impusă de corectitudinea politică este o parodie ciudată a postmodernismului și a neo-marxismului, iar afirmația sa fundamentală este că nu, nu eşti în mod esențial un individ, ci, în esență, un membru al unui grup. Acest grup ar putea fi cel dat de etnia, sexul ori rasa ta sau ar putea fi oricare dintre nenumăratele grupuri potențiale din care faci parte, pentru că faci parte din multe. Ideea este că ar trebui să fii în mod esențial luat în considerare la un loc cu cei care sunt ca tine, dintr-o anumită perspectivă, și fac parte din acelaşi grup — aceasta este prima afirmație.

Cea de-a doua este că modul potrivit de a vedea lumea este ca un câmp de luptă între grupuri care au mai multă sau mai puțină putere. Deci mai întâi definim grupurile, apoi plasăm individul în contextul grupului, privim bătălia dintre grupuri din contextul de grup și, ca atare, vedem istoria doar ca o consecință a jocurilor de putere dintre diferite grupuri. Asta elimină orice luare în considerare a individualului la un nivel fundamental, de bază, precum și orice idee privind libertatea de exprimare. Pentru că dacă ești un astfel de colectivist convins, libertatea de exprimare nici nu există. Aceasta nu este subiect de dezbatere între cei care fac parte din stânga radicală și noi, ceilalți; din perspectiva colectivistă, nu există ceva de genul libertății de exprimare, deoarece pentru

un individualist, libertatea de exprimare constituie modul fundamental în care înțelegem lumea și în care reorganizăm societatea de o manieră adecvată.

În schimb, pentru genul de colectivist din stânga radicală care este asociat cu perspectiva corectitudinii politice, atunci când vorbești, tot ce faci este să participi la un joc de putere în numele grupului tău. Și nici nu *poți* face altceva, pentru că la asta se rezumă totul. Și asta e tot ce există nu doar din perspectiva a ceea ce ești acum ca individ și a modului cum ar trebui să fie privită societatea, dar în asta constă și narațiunea fundamentală a istoriei. De exemplu, în universitățile noastre se presupune că cel mai bun mod de a conceptualiza civilizația occidentală este ca fiind un patriarhat opresiv și că cel mai bun mod de a interpreta relațiile dintre bărbați și femei de-a lungul secolelor este asuprirea femeilor de către bărbați.

Nicio ierarhie nu există fără tirania sa. Acesta este un adevăr axiomatic, oamenii au recunoscut asta de mii de ani. Iar ierarhiile chiar tind spre tiranie, cei care dețin puterea fiind tentați să le deturneze în interes propriu. Însă asta se întâmplă când ierarhiile devin corupte. Avem în societățile noastre mecanisme de prevenire a transformării ierarhiilor în ceva intolerabil de corupt și aceste mecanisme funcționează destul de bine.

De asemenea, aș dori să subliniez următorul lucru: să nu credeți că aici dezbatem dacă empatia este

sau nu utilă, nici dacă oamenii care sunt „contra" moțiunii sunt lipsiți de empatie. Știu foarte bine — la fel ca domnul Fry, sunt sigur — că aceste ierarhii tind să producă situații în care oamenii rămân blocați în număr mare în partea de jos, iar cei care au fost dezavantajați de ierarhii au nevoie de o voce politică, care este vocea adecvată și necesară a stângii.

Dar asta nu este totuna cu a proclama că nivelul corect de analiză pentru marea narațiune unificatoare este că noi toți trebuie să ne identificăm în mod fundamental cu grupurile cărora le aparținem și că lumea trebuie interpretată ca un câmp de bătălie între diferite forme de tiranie, ca o consecință a acelei afilieri la un grup sau altul.

Iar a opera cu această narațiune nu este un progres, credeți-mă, și cu siguranță nu am văzut acest „progres" în universități. Am văzut, în schimb, situații precum ceea ce s-a întâmplat la Universitatea Wilfrid Laurier[1]. Nu vom vedea progres: ne vom întoarce exact la același tip de tribalism care caracterizează stânga. Mulțumesc.

RUDYARD GRIFFITHS: Mulțumesc, Jordan. Michael Eric Dyson, cele șase minute ale tale încep acum.

---

[1] Aluzie la cazul asistentei universitare Lindsay Shepherd, care a fost criticată de conducerea Universității Wilfrid Laurier pentru că, la un seminar, le-a pus studenților un fragment dintr-o dezbatere în care Jordan Peterson critica obligativitatea folosirii în mediul academic a pronumelor neutre din punctul de vedere al genului. (*N.r.*)

MICHAEL ERIC DYSON: Mulțumesc frumos! Este o oportunitate minunată pentru mine să mă aflu aici, în Canada. Mulțumesc mult! Voi sta aici la podium — sunt predicator și voi cere o contribuție financiară la sfârșitul prezentării mele!

Aceasta este proba costumului de baie în concursul de frumusețe intelectuală, așa că permiteți-mi să vă arăt curbele gândirii mele. O, Doamne, tocmai am făcut o afirmație incorectă politic? Cum am ajuns la punctul în care deturnarea discursului privind corectitudinea politică a devenit un fel de distincție maniheistă între noi și ei? Această fantasmă eșuată este remarcabilă deopotrivă pentru claritatea sa, cât și pentru contextul neclar din care a apărut. Interesant pentru mine este că atunci când vorbim despre stânga radicală, mă întreb: despre cine vorbim? Vreau să mă alătur acestor oameni. Dar ei nu conduc nimic. Vin dintr-o țară în care cineva scrie în fiecare zi pe Twitter și-și toarnă răutățile și minciunile din punct de vedere moral unei națiuni pe care a transformat-o într-un bâlci. Voi îl aveți pe Justin[1], noi îl avem pe Donald!

Interesant este așadar că această corectitudine politică s-a preschimbat într-o caricatură a stângii. Stânga a venit cu ideea „corectitudine politică", e nevoie să vă amintesc? Ne săturaserăm de propriile

---

[1] Justin Trudeau (n. 1971): liderul partidului liberal și prim-ministru al Canadei. (*N.r.*)

noastre scuze, de excesele și exagerările noastre, ne-am arătat dispuși să fim autocritici într-un mod în care confrații — și compatrioții mei — mă tem că nu sunt. Nu vă luați prea în serios — zâmbiți. Nu vă luați deloc în serios, dar ceea ce faceți să faceți cu mare seriozitate. Acum, asta s-a transfigurat într-o încercare de a caracteriza stânga radicală. Stânga radicală este o metaforă, un simbol, un apendice. Practic nu există, numără puțini oameni. Eu petrec mult timp în campusurile universitare, nu văd mulți oameni de genul acesta.

Când aud de politici identitare, sunt uluit. Politică identitară colectivistă? Ultima dată când am verificat, noțiunea de rasă a fost inventată de cultura dominantă care dorea să aibă anumite grupuri la cheremul ei. Invenția rasei a apărut la cererea culturii dominante de a subordona pe alții — adică la cererea patriarhatului, corect?

Patriarhatul a fost pretenția bărbaților ca doar perspectiva lor să conteze. Frumusețea feminismului nu constă în a pune capăt conflictelor dintre bărbați și femei, ci în simpla afirmare a faptului că bărbații nu au automat ultimul cuvânt. Desigur, în cariera mea, asta nu s-a întâmplat niciodată.

Și astfel, politicile identitare au devenit o oaie neagră a dreptei, dar dreapta nu înțelege în ce măsură identitatea a fost impusă negrilor și oamenilor de culoare de la bun început, precum și asupra

femeilor și a persoanelor transgender. Crezi că eu vreau să fac parte dintr-un grup care este în mod constant detestat de către oameni la Starbucks? Eu îmi văd de treburile mele negre, doar merg pe stradă, dar identitatea de grup mi-e impusă. Oamenii nu spun: „Uite, trece un negru — extrem de inteligent, elocvent, volubil, capabil de furie retorică la comandă —, nu ar trebui să-l luăm la întrebări privind statutul său legal". Nu, ei mă tratează ca făcând parte dintr-un anumit grup, iar problema — pe care prietenii noștri nu vor s-o recunoască — este că hegemonia, dominația acelui grup a fost atât de agresivă, încât ne-a negat oportunitatea de a exista ca indivizi.

Individualismul este momentul definitoriu al modernității. Domnul Peterson are dreptate. Cu toate acestea, dezvoltarea individului a fost bazată pe concepții privind inteligența — Immanuel Kant, David Hume și alții. Din punct de vedere filosofic, Descartes este cel care aduce cunoașterea în discuție, spunând că aceasta se bazează pe un soi de raport cu o inteligență ideală, cu natura noastră reflexivă. Și astfel, ideea s-a înrădăcinat în însuși solul existenței noastre.

Așadar, cunoașterea are o bază carnală, iar ceea ce vă spun este că această cunoaștere pe care o aduc ca persoană de culoare are de-a face cu corpul meu, deoarece știu ce gândesc oamenii despre mine și știu cum reacționează la mine, iar asta nu e o teorie.

Mă irită semnalele de alarmă? Singurul semnal de alarmă pe care îl doresc este cel de la un polițist — ai de gând să mă împuști? Pentru că vin din America, unde se întâmplă atât de des ca tinerii negri să fie omorâți fără să fie înarmați și fără să fi provocat pe nimeni.

Așa că pentru mine politica identitară este ceva foarte serios. Și să vă zic ceva interesant în legătură cu spațiile sigure, că tot se vorbește despre universitate — şi eu predau la universitate. Uite ce, nu ai nevoie de un spațiu sigur dacă, pentru tine, corpul tău este un spațiu sigur. Unele lucruri sunt exagerate, unele sunt ridicole, înțeleg. Cred că sala de curs este un spațiu robust pentru învățarea temeinică. Cred în chestionarea cunoașterii pe baza înțelegerii noastre comune privind valorile fundamentale ale Iluminismului. În același timp, unii oameni nu sunt egali cu alții, deci trebuie să înțelegem condițiile în care au apărut și în care au fost ignorați și atacați de cultura lor.

Și nu ştiu smiorcăiți mai mari decât albii care se plâng: „Mami, mami, ăștia nu ne lasă să ne jucăm și să avem tot ce aveam sub vechiul regim, în care eram de dreapta, rasiști și aveam supremația rasială și dominația și patriarhatul și îi uram pe homosexuali și pe lesbiene și pe transsexuali". Da, trebuie să împarți cu alții, asta nu este lumea ta, asta este lumea tuturor.

Și dați-mi voie să închei spunând încă ceva. Vă amintiți povestea aceea a lui David Foster Wallace, cu doi pești care înoată împreună și, din direcția opusă, vine un pește mai în vârstă care zice: „Salut, cum e apa?“ Cei doi continuă să înoate, iar unul îl întreabă pe celălalt: „Ce naiba e apa?“ Pentru că atunci când ești scufundat în ceva, nu știi asta; când ești dominant, nu știi asta. Keyser Söze a spus că cel mai grozav lucru pe care l-a făcut diavolul a fost să-i facă pe oameni să creadă că el nu există. La fel stau lucrurile și cu supremația albă.

RUDYARD GRIFFITHS: Mulțumim, Michael. Stephen, tu urmezi. Vom fixa ceasul la șase minute.

STEPHEN FRY: Voi încerca să fiu cât mai scurt cu putință, pentru că, dacă ratez avionul spre Londra, o să mă ia soacra la rost.

Acceptând să particip la această dezbatere și poziționându-mă în această tabără, sunt pe deplin conștient că mulți oameni care aleg, incorect în opinia mea, să vadă această problemă în termenii de stânga şi dreapta — termeni care și-au pierdut sensul și valoarea după părerea mea — vor crede că trădez cauzele și valorile pe care le-am susținut atâția ani. Am avut deja parte de o mulțime de neplăceri pentru simplul fapt că am acceptat să stau alături de profesorul Peterson, ceea ce constituie chiar motivul pentru care mă aflu aici.

Stau alături de cineva cu care am diferențe de opinie — nu doar cu privire la politică, ci și la tot felul de alte lucruri — tocmai pentru că, după părerea mea, toate astea trebuie să înceteze: această furie, aceste resentimente, această ostilitate, această intoleranță; şi, mai presus de orice, această atitudine plină de certitudini de tipul „ești cu noi sau eşti împotriva noastră". O mare prăpastie a apărut în lumea noastră. Această falie crește în fiecare zi. Niciuna dintre părți nu aude niciun cuvânt pe care ceilalți îl strigă; nici nu dorește.

În timp ce aceste armate de propagandiști ai războaielor culturale se ciocnesc, dedesubt, în enormul spațiu dintre cele două tabere, popoarele lumii încearcă să-și ducă traiul mai departe, rând pe rând năucite, plictisite și trădate de zgomotele oribile și de exploziile care răsună peste tot. Cred că este timpul ca această nebunie, acest joc toxic — un joc binar, cu sumă zero — să înceteze înainte să ne autodistrugă.

Și hai să-mi dau arama pe față înainte de a merge mai departe; politețea mă obligă să vă ofer o idee despre cine sunt. Toată viața mea de adult am fost o persoană cu vederi de stânga, ușor de stânga, un liberal moale, un papă-lapte, o persoană blajină. Nu un socialist înflăcărat pe baricade, nici măcar un progresist demn de acest nume. Am fost la marșuri, dar nu am îndrăznit cu adevărat să port pancarte. Fac oare parte din detestata tagmă a războinicilor pentru

justiție socială? Trebuie să spun că nu mă gândesc obsesiv la nedreptatea socială, ci sunt mai degrabă o persoană care își face griji în privința justiției sociale. Eroii mei intelectuali, în timpul formării mele, au fost Bertrand Russell și G.E. Moore, gânditori liberali, oameni de genul acesta, şi scriitori ca E.M. Forster.

Am crezut și încă mai cred în sanctitatea relațiilor umane, în primatul inimii și al prieteniei, al iubirii și al interesului comun. Acestea sunt mai mult credințe personale decât convingeri politice, mai degrabă o versiune umanistă a unui impuls religios, presupun. Am încredere în umanitate, cred în umanitate — cred asta în ciuda a tot ce s-a întâmplat în cei 40 de ani ai mei de maturitate.

Sunt o persoană moale și pot fi ușor captivat de către inimi și intelecte mai tari. Uneori, sunt surprins să fiu descris ca activist, dar de-a lungul timpului m-am implicat energic în ceea ce ați putea numi cauze. Am crescut știind că sunt gay — mă rog, am ştiut de la bun început că sunt gay. Îmi aduc aminte că, în clipa când m-am născut, m-am uitat în sus și am zis: „Asta e ultima dată când ies din așa ceva!"

Sunt evreu, așa că am o oroare naturală față de rasism. În mod firesc, îmi doresc ca rasismul, homofobia, transfobia, intimidarea, bigotismul şi intoleranța față de orice fel de oameni să înceteze. Acesta este un dat pentru noi toți. Întrebarea este cum poate să fie atins un asemenea țel măreț. Obiecția

mea ultimă față de corectitudinea politică este nu că aduce împreună toate lucrurile pe care le-am detestat și cărora m-am opus toată viața: predicile (cu tot respectul), pietatea, ipocrizia, vânătoarea de erezii, denunțarea, rușinarea, afirmațiile fără dovezi, acuzațiile, inchiziția, cenzura. Nu din cauza asta am ales să îndur mânia colegilor mei liberali stând în această parte a scenei.

Obiecția mea este asta: nu cred că corectitudinea politică *funcționează*. Vreau să ajung pe tărâmul cel mult dorit, dar nu cred că asta este modalitatea de a ajunge acolo. Cred că unul dintre cele mai mari eșecuri umane este de a prefera să ai dreptate în loc să fii eficient. Iar corectitudinea politică este mereu obsedată de cât de justă este, fără a se gândi la cât de eficientă poate fi.

Nu m-aș cataloga drept un libertarian clasic, dar mă delectez cu transgresiunea și manifest o neîncredere instinctivă și profundă față de conformitate și ortodoxie. Progresul nu e adus de către predicatorii și gardienii moralității, ci, pentru a-l parafraza pe Evgheni Zamiatin, de către nebuni, sihaștri, visători, rebeli și sceptici.

S-ar putea să mă înșel — sper să aflu astă-seară. Chiar cred că s-ar putea să mă înșel. Sunt gata să cochetez cu posibilitatea ca această corectitudine politică să ne aducă mai multă toleranță și o lume mai bună. Dar nu sunt sigur.

Aș dori ca acest citat din eroul meu Bertrand Russell să planeze asupra serii: „Unul dintre adevărurile dureroase ale timpului nostru este că cei care au certitudine sunt stupizi, iar cei care au un pic de imaginație și de înțelegere sunt plini de îndoială și de indecizie." Să lăsăm îndoiala să predomine.

RUDYARD GRIFFITHS: O serie grozavă de declarații de deschidere care să pregătească terenul dezbaterii. Vom intra acum într-o rundă de replici, pentru a permite fiecăruia dintre participanți câte trei minute ca să comenteze asupra a ceea ce au auzit și ca să facă observații suplimentare. Ordinea va fi aceeaşi ca la declarațiile din deschidere. Așadar, Michelle ești prima. Vom fixa ceasul pentru tine la trei minute.

MICHELLE GOLDBERG: Cred că încercarea de a trasa o dihotomie între drepturile individuale și drepturile de grup este oarecum înșelătoare. În mod tradițional, au existat mari grupuri de persoane care nu au putut să-și exercite drepturile individuale. Și cred că o mulțime de revendicări făcute în numele a ceea ce noi, cei care suntem genul „corecți politic", numim grupuri marginalizate sunt revendicări al căror scop este ca oamenii cu identități care n-au fost în mod tradițional în centrul culturii noastre sau în vârful ierarhiilor noastre să aibă dreptul de a-și exercita talentele individuale și de a-și realiza ambițiile individuale.

Când spunem că vrem mai multe femei la putere sau mai multe voci ale unor oameni de culoare în canonul cultural sau în curriculum sau care să regizeze filme — toate aceste lucruri nu se datorează, cel puțin în ceea ce mă privește, faptului că mă interesează un fel de echitate foarte brută, ci faptului că există o mulțime de oameni care, în mod tradițional, nu au putut să se realizeze ca indivizi. Asta a urmărit mișcarea femeilor; asta a urmărit mișcarea drepturilor civile; asta a urmărit mișcarea pentru drepturile persoanelor gay şi asta urmăreşte, în anumite privințe, mișcarea pentru drepturile persoanlor transgender. Departe de a fi o mișcare colectivistă, acesta este un fel de liberalism clasic împins la extrem. Acești oameni spun: „Am dreptul să-mi definesc identitatea în răspăr cu cea care mi-a fost atribuită în mod colectiv".

În fine, cât priveşte multe dintre lucrurile spuse de Stephen Fry — și mai ales cât priveşte temperamentul său —, aș zice că probabil suntem de acord. Dar această inchiziție, această cenzură... Pe de o parte, înțeleg ce vrea să spună, dar cred că e un pic imaginară. Adică cine te cenzurează realmente? Înțeleg cum este să te simți cenzurat. Înțeleg cum este să fii ținta unei găşti de pe Twitter sau să obții o mulțime de comentarii răutăcioase. Și asta îți dă un sentiment neplăcut. Este o tactică contraproductivă, dar nu este cenzură.

Şi iarăşi, mi se pare o critică ciudată, întrucât vin dintr-o ţară în care preşedintele încearcă să perceapă taxe poştale suplimentare proprietarului de la *Washington Post*, ca răzbunare pentru reportajele sale. Iar jucătorii afro-americani care au îngenuncheat la un meci de fotbal pentru a protesta împotriva brutalităţii poliţiei şi-au văzut carierele aruncate în aer. Ca să nu mai vorbesc de femeile care l-au contrazis pe domnul Peterson şi, drept urmare, au fost ţinta ameninţărilor, a trolilor şi a invectivelor misogine.

RUDYARD GRIFFITHS: Jordan, te rog să răspunzi la observaţiile pe care tocmai le-ai auzit.

JORDAN PETERSON: Ei bine, aş dori să formulez o provocare, într-un format asemănător cu al domnului Fry, adresată oamenilor aflaţi la stânga moderată. Am studiat totalitarismul o lungă perioadă de timp, atât pe cel de stânga, cât şi pe cel de dreapta, sub diferite forme. Şi cred că e limpede când devin periculoase credinţele de dreapta. Devin periculoase atunci când ele, şi oamenii de dreapta, evocă noţiuni precum superioritate de rasă sau de etnie, ceva de acest gen. Este destul de uşor — şi de necesar, cred — să le încadrăm într-o categorie şi să le dăm de-o parte. Am făcut asta destul de bine.

Ceea ce nu reuşesc să văd petrecându-se la stânga — mă refer la stânga rezonabilă, pentru că

există așa ceva — este un demers similar în privința stângiștilor radicali. Iată așadar o întrebare deschisă: dacă nu prin faptul că invocă diversitatea, incluziunea și echitatea, ca triumvirat care marchează excesul stângii extreme — și, apropo, definind echitatea nu ca egalitate de șanse, care este un scop absolut lăudabil, ci ca egalitate a rezultatelor, așa cum este definită —, atunci cum anume identificăm stânga excesivă? Cum facem?

Spunem că nu există o stângă extremistă? Ei bine, atitudinea asta a caracterizat o mare parte a gândirii politice din secolul XX, intelectuali de înalt calibru, în special din Franța, făcând o grămadă de concesii și ignorând absolut tot ce se întâmpla în lumea catastrofică de stânga din Uniunea Sovietică și, nu în ultimul rând, din China maoistă. Am făcut o treabă foarte proastă în a determina cum să demarcăm ce este util la stânga de ceea ce este patologic.

Așa că este perfect în regulă ca cineva să critice încercările mele de a identifica o asemenea graniță. Am putea spune: diversitatea, incluziunea și echitatea — mai ales echitatea, care este, în fapt, o egalitate a rezultatelor, ceea ce reprezintă o noțiune absolut odioasă. Dacă știi ceva despre istorie, înțelegi foarte bine asta. Și sunt foarte dispus să aud niște alternative rezonabile. Dar ceea ce observ mereu la oamenii de stânga, cum au făcut și oponenții mei, este analiza oricărui argument posibil pe axa identificării de grup.

Și eșecul de a ne ajuta pe noi, ceilalți, să diferențiem stânga rezonabilă, care îi apără în mod necesar pe cei oprimați, de stânga patologică, care este capabilă de o distrugere incredibilă.

Și ceea ce văd că se întâmplă în campusurile universitare în special, unde stânga este absolut predominantă — și cu siguranță nu doar în imaginația mea, lucru bine documentat de oameni perfect rezonabili precum Jonathan Haidt — este un eșec absolut de a face tocmai această distincție. Și văd același lucru repetându-se în seara asta.

RUDYARD GRIFFITHS: Michael, dă-ne replica ta.

MICHAEL ERIC DYSON: Nu știu la ce colectiv mitologic se referă domnul Peterson. Fac parte dintre oamenii de stânga. Sunt arțăgoși. De aceea partidele de stânga au o viață internă destul de conflictuală.

O parte din scepticismul raționalității a pornit de la proiectul iluminist, care spune că nu mai suntem subordonați superstiției; de aici înainte vom gândi și vom gândi corect.

Thomas Jefferson a fost unul din marii arbitri ai raționalității, dar a fost, în același timp, un proprietar de sclavi. Cum reconciliem aceste lucruri? Asta este complicația de care vorbesc. Nu-i o situație de tipul sau/sau; nu e vorba doar de o identitate colectivă. Thomas Jefferson credea în identitatea

colectivă — cel puțin ziua. Noaptea însă, asculta cântece asemănătoare cu ale lui Luther Vandross, se ducea în cartierul de sclavi și întreținea relații sexuale cu Sally Hemings și a avut mulți copii cu ea. Pentru el, sexul a fost mai puternic decât logica.

Iar atunci când domnul Peterson vorbește despre postmodernism, nu știu la cine se referă. Predau postmodernismul; e chiar distractiv. Jacques Derrida — ca să menționez numai acest nume — este minunat. Michel Foucault a vorbit despre insurecția cunoașterii subjugate, deoarece au început să vorbească şi oamenii care au fost marginalizați până acum — „subalternii", cum îi numea Gayatri Spivak în teoria postcolonială. Motivul pentru care acești oameni au apărut și au avut o voce este că au fost negați. După cum a spus doamna Goldberg, identitatea noastră de grup ne-a fost impusă; nu am fost văzuți ca indivizi. Când a bătut recordul loviturilor reuşite, Babe Ruth nu a jucat contra celor mai buni jucători de baseball, ci contra celor mai buni jucători albi. Când jocul e aranjat de la bun început în favoarea ta, e greu să-ți dai seama cât de mult ai fost avantajat. Ai avut un start bun şi ai profitat.

Și iată-ne în punctul în care ne construim o identitate chiar pe baza culturii pe care o ignorăm. Gândiți-vă doar la numele indigene preluate de la triburile canadiene — Toronto, Saskatchewan, Winnipeg, Tim Hortons.

Dar vă spun, există o invidie față de libertatea pe care o aduc oamenii de culoare și alte minorități, pentru că aducem profunzimea cunoașterii în corpul nostru. Există un fel de gelozie. După cum spune cel mai mare filosof canadian în viață, Aubrey „Drake" Graham: „Gelozia nu e nimic altceva decât dragoste și ură în același timp".

Sunt de acord cu domnul Fry: nu ar trebui să fim răutăcioși și combativi. Și totuși, nu văd răutate și combativitate la oameni; văd, în schimb, dorința de a le fi respectate identitățile individuale. Când sunt împușcat pentru simplul motiv că sunt negru, când sunt etichetat după simpla culoare a pielii, trăiesc într-o cultură care refuză să mă vadă ca pe un individ care contează.

STEPHEN FRY: Este interesant să auzi că nu pare să fie nicio problemă, dar cred că știm instinctiv cu toții că există un soi de problemă. Nu există cenzură, desigur, în sensul în care există în Rusia. Am fost în Rusia și m-am confruntat cu atitudini foarte neplăcute și homofobe. Şi există corectitudine politică şi în Rusia, numai că este corectitudinea politică de dreapta.

Cu asta am crescut, cu corectitudinea politică, ceea ce a însemnat că nu puteai să spui anumite lucruri la televiziune — de exemplu, nu puteai să spui *fuck*, deoarece era incorect să spui asta. Și ca întotdeauna, motivul era că apărea cineva și spunea: „Personal nu sunt șocat. Desigur, nu mă simt ofensat

personal. Sunt ofensat în numele altora — al minților tinere, maleabile, impresionabile, al celor vulnerabili".

Și asta nu e în regulă. Vedeți, nu mă deranjează să fiu numit poponar, jidan sau nebun — pentru că am probleme de sănătate mintală. Nu mă deranjează să fiu insultat de către oameni. Iar unii spun: „Bine, Stephen, pe tine nu te deranjează, pentru că ești puternic". Nu mă simt deosebit de puternic și nu cred că-mi place să fiu numit poponar sau jidan, în mod special, dar nu cred că progresele din cultura mea care mi-au permis să mă căsătoresc — de trei ani — cu cineva de același gen sunt un rezultat al corectitudinii politice.

Și poate corectitudinea politică este, de fapt, un soi de păstrăv viu, pe care cu cât îl strângem mai tare, cu atât mai mult ne alunecă printre degete. Și puteți spune: „Dar nu mă refer la asta, eu vorbesc despre justiția socială", lucru cu care sunt de acord, fie că numim asta politică identitară sau istoria poporului *tău* sau istoria poporului *meu*. Și poporul meu a fost sub sclavie. Britanicii au fost sclavi ai romanilor, iar evreii au fost sclavi ai egiptenilor — toți oamenii au fost sclavi la un moment dat, și, în acest sens, cu toții știm cât de important este să te faci auzit.

Dar Russell Means[1], care mi-a fost prieten către sfârșitul vieții și care a fondat Mișcarea Nativilor

---

1 Russell Means (1939-2012): actor, muzician și activist politic, membru al tribului lakota — unul dintre cele trei triburi sioux din America de Nord. (*N.r.*)

Americani, mi-a zis: „O, pentru numele lui Dumnezeu, spune-mi «indian»", sau «sioux lakota» sau Russell. Nu-mi pasă cum îmi spui, cum suntem tratați este ceea ce contează". Și astfel atrag atenția asupra unei idei mai populare. De asemenea, în Barrow, Alaska, un iñupiat mi-a spus: „Spune-mi «eschimos». Este evident mai ușor pentru tine, pentru că mereu pronunți greșit iñupiat".

Voi încheia cu o scurtă istorioară. Noi, persoanele gay, am fost acceptate în Anglia deoarece am bătut încet și persistent la ușa oamenilor aflați la putere. Nu am strigat, nu am țipat. Oameni ca Ian McKellen[1] au ajuns în cele din urmă să se întâlnească cu prim-ministrul. Iar când a semnat acordul regal pentru proiectul de lege care permitea egalitatea căsătoriei, regina a spus: „Dumnezeule, nu mi-aș fi putut imagina asta în 1953. Într-adevăr, este extraordinar, nu-i așa? Pur și simplu minunat!" Și a înmânat documentul semnat.

Acum, asta este o poveste drăguță și sper că e adevărată. Dar nu are nimic de a face cu corectitudinea politică; are de a face cu decența. Atât de simplu este.

RUDYARD GRIFFITHS: Am avut parte de niște poziții puternice în deschidere, precum şi de riposte excelente. Să trecem acum la partea cu întrebări încrucișate a

[1] Ian McKellen (n. 1939): actor britanic de teatru şi film. (*N.r.*)

dezbaterii și să confruntăm ambele tabere în privința chestiunilor fundamentale. Cred că ceea ce am auzit prezintă o oarecare tensiune — şi haideți s-o explorăm mai mult — între, pe de o parte, drepturile grupurilor de a se simți incluse și de a avea oportunitatea să-și definească o identitate de grup, și, pe de altă parte, convingerea că există un soi de amenințare atunci când aceste grupuri sunt privilegiate prin discriminare pozitivă sau prin alte procese orientate spre rezultate.

Așadar, Michael, să începem cu tine. De ce crezi că nu li se face niciun rău oamenilor atunci când li se accentuează identitatea de grup, fie de rasă, fie de gen, în detrimentul statutului lor de indivizi, cum ar dori Jordan și Stephen să-i vedeți pe oameni în primul rând?

MICHAEL ERIC DYSON: Ei bine, nu a existat o distincție arbitrară și întâmplătoare pe care s-o fi făcut persoanele de culoare sau alte grupuri minoritare. Când am vorbit de invenția rasei, invenția genului, invenția mentalității de grup, aceasta nu a fost opera acelor minorități şi grupuri, după cum bine a spus doamna Goldberg. Așa că, înainte de toate, trebuie să admitem evoluția istorică a acelei realități. Conceptul de identitate de grup nu a început cu ei. A început cu un grup care nu avea nevoie să-și afirme identitatea. Când deții controlul, nu e nevoie să anunți cine ești.

De obicei, frații și surorile albe nu se percep ca atare între numeroasele etnii sau grupuri. Ei spun: „Sunt american, sunt canadian, nu poți fi şi tu ca noi? Nu poți transcende acele înguste identificări de grup?"

Și totuși, aceste identități de grup ne-au fost imprimate chiar de către acei oameni a căror putere de grup este astăzi contestată. Sunt de acord cu domnul Fry: ce drăguț ar fi să avem, într-un fel de țară de basm, o metaforă regală referitoare la modul în care au fost rezolvate lucrurile; dar asta nu e realitatea, prietene. În lumea reală, sunt chestii în joc. În joc sunt trupuri. În joc sunt viețile oamenilor. În joc e faptul că oamenii sunt încă linșați, uciși. În joc e faptul că încă sunt oameni cărora li se pricinuieşte rău pe motiv de orientare sexuală și de identitate rasială.

Așadar, ce vreau să sugerez nu este că suntem împotriva tratării noastre ca indivizi — după asta tânjim. Vă rog să nu mă priviți ca pe un membru al unui grup, despre care gândiți că e un infractor, un negrotei, un nihilist, o persoană patologică. Priviți-mă ca pe un individ care întruchipează realitățile.

Voi încheia spunând că ceea ce a afirmat Michelle este extrem de important. Oamenii care au drepturi individuale nu au trebuit să lupte pentru ele în același mod precum un om de culoare și alții în situații similare. Când domnul Fry a vorbit despre sclavie, a spus lucrurilor pe nume. Citiți istoria comparată a lui

Orlando Patterson despre rase și sclavie în douăzeci și opt de civilizații. Grecii nu au avut același tip de sclavie ca americanii. Era o sclavie de tipul robiei. În Grecia puteai să îți răscumperi libertatea. Puteai să instruiești copiii oamenilor care te țineau ca sclav și, dacă demonstrai un intelect prodigios, puteai să îți asiguri libertatea. Nu a fost cazul în America: erai pedepsit și ucis dacă erai alfabetizat.

Ce vreau să spun este pur și simplu asta: sunt pentru celebrarea unor identități mai largi și consider că cei care fac parte din alte minorități nu sunt celebrați în aceeași măsură ca noi.

În America, avem steagul confederat. Avem indivizi albi, cu precădere în Sud, dar și alții, care flutură steaguri confederate reprezentând o parte a Sudului care a refuzat să-și recunoască înfrângerea legitimă în fața Nordului. Ei flutură acel steag, nu steagul american. Ei nu sunt americani; ei celebrează o secesiune, o rupere de America. Iar lui Colin Kaepernick, un jucător de fotbal care a spus: „Vreau să confer frumusețe acestui steag", i s-a refuzat această oportunitate.

Deci trebuie să definim termenii dezbaterii înainte de a merge mai departe.

RUDYARD GRIFFITHS: Mulțumesc, Michael, bine punctat! Jordan, te rog să ne spui care consideri tu că este pericolul nociv al mentalității de grup atunci când vine vorba de etnie și gen. De ce crezi că acesta este

unul dintre păcatele primordiale, în viziunea ta, ale corectitudinii politice?

JORDAN PETERSON: Să fim înțeleși: cred că este unul dintre păcatele principale al adepților politicilor identitare atât de stânga, cât și de dreapta. Personal — de vreme ce asta a devenit uneori o problemă personală —, nu sunt defel un fan al dreptei identitare. Cred că oricine se angajează într-un joc conceptual în care primează identitatea de grup riscă o exacerbare a tribalismului, nu contează dacă este de stânga sau de dreapta.

Cu privire la ideea de drepturi ale grupurilor, aceasta este ceva ce a căzut teribil în dizgrație în Canada, mai ales pentru că a trebuit să ne confruntăm cu amenințarea separatismului Quebecului. Ideea de drepturi de grup este extraordinar de problematică deoarece, în cazul drepturilor individuale, reversul medaliei îl reprezintă responsabilitățile individuale. Și poți face un individ responsabil, pentru că un individ poate fi responsabil, și, ca atare, acesta este motivul parțial pentru care indivizii au drepturi.

Dar grupurile — cum poți face un grup responsabil? Nu e o idee bună să faci un grup responsabil. În primul rând, contrazice tipul de sisteme de justiție pe care le-am creat în Occident, care se bazează esențialmente pe prezumția nevinovăției individuale, dar și pe posibilitatea vinovăției individuale — nicidecum

a vinei de grup. Am văzut ce s-a întâmplat de multe ori în secolul XX, când ideea de vinovăție de grup a putut fi folosită în politică și în sistemul de justiție. A fost absolut catastrofal.

Așa că OK, foarte bine — drepturi ale grupului. Cum o să vă descurcați cu reversul acestei abordări? Unde este responsabilitatea de grup? Cum o să faceți ca grupul vostru să fie responsabil? „Ei bine, nu este necesar să vorbim despre asta, pentru că suntem prea preocupați cu rectificarea nedreptăților istorice — ipotetice sau nu." Și cu asta bineînțeles că nu vreau să spun că nu au existat nedreptăți istorice absolut catastrofale — nu asta e ideea. Ideea este cum vezi lucrurile la nivelul cel mai elementar, iar în opinia mea, drepturile grupului sunt o catastrofă absolută.

RUDYARD GRIFFITHS: Michelle, te rog să intervii asupra acestui punct. Tu ai scris pe acest subiect — ideea că, în politicile identitare, identitatea de grup este o parte absolut legitimă a discursului, iar indivizii pot și trebuie să fie priviți ca făcând parte din grupuri atunci când intră în spațiul civic.

MICHELLE GOLDBERG: Nu sunt sigură că este necesar să facem o analogie pornind de la individual. Reversul drepturilor individuale este responsabilitatea individuală, dar nu sunt sigură că analogia este valabilă și pentru grupuri.

Unul dintre aspectele discuției pe care îl consider complicat este că vorbim de trei contexte culturale extrem de diferite, trei istorii diferite, trei tipuri diferite de legislație.

Dar în Statele Unite o bună parte din politica noastră a constat în faptul că diferite grupuri au luptat pentru membrii lor individuali: femei din Statele Unite au urmărit să obțină dreptul la control reproductiv asupra corpurilor lor; afro-americanii din SUA au căutat să pună capăt brutalității poliției, discriminării sau pur și simplu tendinței oamenilor albi din America de a chema poliția ori de câte ori văd un afro-american într-un loc unde ei consideră că nu ar trebui să fie. Nu văd cum ai putea să te confrunți cu oricare dintre aceste probleme sociale dacă privești societatea doar ca pe un ocean de indivizi atomizați.

Nu cred că este ceva dăunător ca oamenii să se alieze pe baza identității lor comune pentru a se opune discriminării și excluziunii. Cred că acesta este cel mai bun lucru în ceea ce privește democrația noastră; aceasta este definiția progresului.

Și, din nou, mă împiedic de ideea că asta este oarecum tiranic sau că „în asta constă stalinismul". Şi când te gândeşti că unii dintre cei ce se opun corectitudinii politice vorbesc despre aşa-numiții „obsedați de categorii", un concept creat, cred, de un universitar australian. Acesta se referă, în esență, la eșecul de a trasa distincții, astfel încât nu poți face diferența

dintre, să spunem, un mare vrăjitor Ku Klux Klan și un conservator ca, de exemplu, Ben Shapiro, sau la faptul că îi vezi pe toți cei aflați la dreapta ta ca fasciști, sexiști, totalitari, intoleranți. Și cred că acest lucru este real și chiar se întâmplă, datorită faptului că studenții gândesc adesea în categorii largi și ușor forțate — știu că şi eu am făcut asta când eram mai tânără și poate încă o mai fac. Dar recunosc obsesia pentru categorii și în argumentul împotriva corectitudinii politice sau în argumentul împotriva revendicărilor unor grupuri — în ideea că „asta e calea spre dezumanizare".

RUDYARD GRIFFITHS: Haideți să intervină pe tema asta Stephen — ai menționat acest lucru în cadrul remarcilor tale de deschidere. Stephen, ești obsedat de categorii. Ce ai de zis la asta?

STEPHEN FRY: Sunt încă foarte confuz de ce nu vorbim despre corectitudinea politică, că tot vorbim despre politică — dar e OK. Împărtășesc lucrurile spuse mai înainte pe această temă. Nu sunt inamicul politicii identitare, pot în mod evident să văd când nu merge și când este plictisitoare.

Dar haideți să avem o atitudine empirică, practică în această chestiune. Cât de bine funcționează asta în America la ora actuală? Deloc bine, nu-i așa? Puteți să-mi răspundeți într-o clipă.

Motivul pentru care au succes Trump, Brexitul și tot soiul de nativiști din Europa nu este triumful dreptei, este eșecul catastrofal al stângii. Este vina noastră.

Nu vreau să spun că am trecut la dreapta sau ceva de genul ăsta, ori că sunt amabil și moale și vreau ca toată lumea să fie decentă; spun doar atât: „Dă-o încolo de corectitudine politică. Rezistă. Luptă. Dacă ai un punct de vedere, luptă pentru el într-o manieră adecvată, folosind democrația așa cum ar trebui, nu instituțiile de educație, nu limbajul".

În şah, cea mai bună mutare nu este cea mai bună mutare din punct de vedere şahistic, ci mutarea pe care adversarul tău dorește cel mai puțin s-o faci. În momentul de față, sunteți ofițeri de recrutare ai dreptei, prin faptul că enervați și supărați, în loc să luptați sau să convingeți lumea.

Dar corectitudinea politică este o cale de mijloc care pur și simplu nu funcționează. Asta vreau să spun.

Michael Eric Dyson: Ei bine, în primul rând ai spus: „să avem o atitudine empirică". Acum, în ce mă privește, cuvântul „empiric" înseamnă ceva ce poate fi confirmat sau infirmat prin simțuri.

Stephen Fry: Exact.

MICHAEL ERIC DYSON: Astfel, dacă privim în mod obiectiv, realitatea este că oamenii nu au acces în mod egal la mijloacele de a face verificarea la care te referi.

STEPHEN FRY: Nu, nu, nu. Mă refer la rezultatele empirice ale acestei atitudini politice.

MICHAEL ERIC DYSON: Înțeleg asta, dar ce sugerez este că oamenii folosesc armele pe care le au la îndemână. Şi țin să amintesc o vorbă a rabinului Abraham Joshua Heschel, care a spus odată că nu toți sunt vinovați, dar toți sunt responsabili. Deci trebuie să facem o distincție.

În mod clar, nu toți poartă vina, dar ceea ce este interesant este să vezi reversul medaliei. Dacă ai beneficiat de trei secole de ținere în servitute a unor oameni, dar încă mai crezi că tot ce ai reușit ai făcut de unul singur... Şi mai şi spui: „De ce nu pot acești oameni să muncească mai mult? De trei sute de ani nu au avut niciun job". Astfel, realitatea este că, timp de trei sute de ani, tu ai ținut oamenii pe bară. I-ai ținut în subordonare, le-ai refuzat drepturi. Apoi, brusc, i-ai eliberat și le-ai spus: „Sunteți indivizi de acum" — fără abilități, fără...

JORDAN PETERSON: La cine te referi când spui „tu"?

MICHAEL ERIC DYSON: Mă refer mai întâi la societatea americană, mă refer la emisfera nordică, mă refer la

orice societate în care a existat sclavie, dar mă refer cu precădere la nerecunoașterea drepturilor individuale ale persoanelor de culoare din America, cărora le-a fost negată oportunitatea de a fi indivizi.

Evident, la modul ideal sunt de acord cu accentul pus pe indivizi — și cred că și Michelle Goldberg. Ceea ce vă spunem noi este că nouă nu ni s-a permis să fim indivizi, nu ni s-a permis să ne exercităm autonomia și autoritatea. Și refuzul de a mă recunoaște ca individ se produce atunci când te năpustești asupra mea, care sunt un băiat de 12 ani într-un parc, şi tragi cu pistolul în mine, așa cum li se întâmplă copiilor negri, dar cum nu li se întâmplă copiilor albi — în acel moment, tu nu mă tratezi ca pe un individ.

Când conștientizezi că trăim într-o societate în care femeile sunt obiectul unui înfiorător comportament misogin, sexist, patriarhal nu înseamnă că recunoști centralitatea individualității femeilor, ci le tratezi potrivit cu o dinamică de grup.

Voi încheia adăugând că marea filosofă americană Beyoncé Knowles a spus că rasismul este atât de american, încât dacă pui în discuție rasismul, pari să pui în discuție America însăşi. Noi contestăm inegalitatea, contestăm refuzul de a fi priviți ca indivizi. Când vom depăși asta, vom fi toți pe un teren de joacă egal.

RUDYARD GRIFFITHS: Lucrurile încep să se agite, îmi place.

JORDAN PETERSON: Hai să presupunem pentru o clipă că eu am beneficiat de privilegiul de a fi alb, OK?

MICHAEL ERIC DYSON: Asta este o bună presupunere.

JORDAN PETERSON: Da, ei bine, asta ai spune tu. Așa că hai să fim preciși în această chestiune, OK?

MICHAEL ERIC DYSON: Mda, să fim preciși.

JORDAN PETERSON: În ce măsură este nivelul meu de realizare și de reușită o consecință a privilegiului meu alb? 5 la sută? Sau 15? Ori poate 25 sau 75 la sută? Și ce propui să fac în privința asta?

Ce zici de o taxă? Ce zici de o taxă specială pentru mine, astfel încât să mă achit de privilegiul meu nenorocit, astfel încât să nu mai aud de el?

Acum, să fim preciși într-o altă privință, OK? Dacă putem cădea de acord — și n-am făcut-o — că stânga poate merge prea departe, ceea ce este posibil, atunci care ar spune vrednicii mei oponenți că e punctul în care stânga pe care o reprezintă a mers prea departe? Nu ați fi de acord că pretențiile de echitate — adică egalitatea rezultatelor — reprezintă acest punct? Cred ca ăsta e un indicator foarte bun. Dar dacă aveți o sugestie mai bună și nu vreți să evitați întrebarea, haideți să ne gândim cum pot eu să mă

dispensez de privilegiul meu de alb. Şi să-mi spuneți când stânga merge prea departe, de vreme ce o poate face.

Și despre asta este această dezbatere — despre corectitudinea politică. Este despre stânga care a mers prea departe și cred că a făcut-o în multe feluri, și aș vrea să ne dăm seama exact cum și când, astfel încât stânga rezonabilă să poată reveni și să lăsăm deoparte tot acest nonsens.

RUDYARD GRIFFITHS: Michelle, poți să intervii.

MICHELLE GOLDBERG: Te superi dacă îi răspund mai întâi lui Stephen? Stephen a vorbit despre cum am ajuns la Trump și despre cum a fost asta eșecul stângii.

După cum știți, sunt jurnalistă și, în campanie, am mers la o mulțime de întruniri ale lui Trump din diferite părți ale țării. Aveți dreptate: peste tot unde am fost, am auzit plângeri în legătură cu corectitudinea politică mai mult decât, să zicem, în legătură cu NAFTA[1]. Dar când întrebai oamenii ce anume înțeleg prin corectitudine politică, se plângeau că i-au spus unei colege de birou „fată", iar ea s-a înfuriat pe ei. Și că nu te puteai întreba cu voce tare în public dacă președintele Statelor Unite este realmente musulman. Şi nu le plăcea că nu mai puteau face glume despre persoanele gay.

[1] Acord comercial semnat de Canada, SUA şi Mexic. (*N.r.*)

Și astfel, pe de o parte ai dreptate, cred că atunci când oamenii au astfel de prejudecăți și încerci să le suprimi, aceasta poate crea o reacție periculoasă. Dar, din nou, pentru a mă întoarce la titlul acestei dezbateri, cred, de asemenea, că lucrul la care au reacționat oamenii — și pe care ei îl numeau corectitudine politică — a fost faptul că aveau un președinte de culoare manierat pe care ei îl percepeau ca vorbindu-le de sus, la asta se refereau de fapt. Nu văd o cale de ieșire din asta, pentru că, așa cum am mai spus, acesta este progresul.

Cât privește întrebarea: „Când merge stânga prea departe?", pentru mine e foarte simplu — când se ajunge la violență și cenzură. Sunt împotriva violenței și împotriva cenzurii. Uitându-mă acum la lumea din jur, realizez că există o problemă cu iritarea pe care o stârnește stânga. Sunt multe modalități în care persoane oarecare de pe internet au posibilitatea să ambuscheze anumiți indivizi și să transforme anumite afirmații spuse în treacăt în adevărate campanii pe rețelele sociale. Practica asta e confundată cu corectitudinea politică, ceea ce este un fenomen îngrijorător. Aș dori să existe un mod de a-i pune capăt. Dar nu cred că acest lucru este posibil doar prin denunțarea sa de către liberali și de stângiști rezonabili. Este un fel de fenomen îngrozitor al lumii moderne. Și dacă vreți să dezbatem dacă rețelele sociale sunt teribile pentru democrație, voi fi de partea care spune „da".

Dar când vezi că fascismul real este în creștere peste tot în lume, ideea că stânga radicală este o amenințare mai mare decât dreapta radicală îmi face impresia că nu poți crede literalmente asta decât dacă îți petreci toată viața în campusuri universitare.

RUDYARD GRIFFITHS: Mike, vreau să comentezi ideea punctată de Jordan. Cum va primi el o voce egală în această dezbatere, dacă se presupune că participarea lui aduce cu sine acest bagaj al privilegiului de alb care nu-i permite să vadă în mod clar problemele discutate?

MICHAEL ERIC DYSON: Dar răspunsul la asta se află în întrebarea ca atare, din punct de vedere terminologic. Începi într-un punct care este deja încărcat de presupoziții și controversabil. Tu spui: cum poate el să își recapete egalitatea? Despre cine vorbești? Despre Jordan Peterson, numărul unu pe Twitter? Jordan Peterson, autor de bestselleruri internaționale? Îmi doresc ca el să posteze pe Twitter ceva despre mine și cartea mea.

Jordan Peterson, atât am să-ți spun: de ce atâta furie, frate? O duci bine, dar ești un bărbat alb rău și furios, şi în felul ăsta arăți că avem dreptate. La ce bun atâta văicăreală? Și îți spun, empiric și precis, că atunci când întrebi aşa cum ai făcut-o tu — disprețuitor, pseudo-științific, neempiric și nejustificat —, ei

bine, află că, întâi de toate, adevărul este că privilegiul albilor nu acționează într-un mod cuantificabil; acest privilegiu se referă la gradul în care dorim sau nu, ca societate, să susținem idealurile de libertate, dreptate și egalitate pe care este fondată societatea.

Un al doilea lucru care mi s-a părut interesant a fost că spuneai că nu ai o identitate colectivă. Dar națiunile ce sunt? Ești canadian? Ești canadian de unul singur? Ești un individ? Ești parte a unui grup? Când Statele Unite și-au format uniunea, au făcut asta în opoziție cu un alt grup.

Deci realitatea este că cei care au o identitate de grup în politică neagă legitimitatea și validitatea grupurilor, precum și faptul că ele au fost create astfel, iar apoi au născut resentimente la adresa lor. Nu cer decât să mi se ofere oportunitatea.

Distincția despre care vorbești — diferența dintre egalitatea rezultatatelor și egalitatea de șanse — este veche și fumată, o dihotomie arhicunoscută de pe vremea idilică a dezbaterii cu privire la discriminarea pozitivă. „Încerci să obții rezultate care pot fi determinate în mod egal sau urmărești oportunitatea?"

Dacă eliberezi o persoană după o lungă perioadă de asuprire și îi spui: „Acum ești liber să supraviețuiești", dar persoana cu pricina nu are abilități, nu are mijloace cuantificabile de existență, ceea ce ai făcut este să o eliberezi în opresiune. Tot ceea ce sugerez — așa cum a spus Lyndon Baines Johnson, unul dintre

marii noștri președinți — este că dacă un om intră într-o întrecere cu o întârziere de o sută de ani, este al naibii de greu pentru el să vă prindă din urmă.

Deci nu cred că Jordan Peterson suferă de altceva decât de resentimente şi de sentimentul exagerat că anumite lucruri i se cuvin. Şi privilegiul lui este invizibil pentru el, dar se manifestă cu intensitate letală și cu ferocitate chiar aici pe scenă.

RUDYARD GRIFFITHS: Jordan, te voi lăsa să răspunzi la asta dacă dorești.

JORDAN PETERSON: Ei bine, din aceste serii de replici am dedus două lucruri. Primul: a spune că stânga radicală merge prea departe când recurge la violență nu este nicidecum un răspuns suficient. Deoarece există anumite idei care fac parte din gândirea de stânga radicală care au condus la catastrofele secolului XX, și asta s-a întâmplat la nivel ideatic, nu la nivelul acțiunii violente. La modul general, oamenii decenți sunt împotriva sărăciei și a violenței. Asta nu rezolvă câtuși de puțin problema în sine.

Iar în ce privește privilegiul meu sau lipsa acestuia, nu vreau să spun că nu am avut parte în viața mea de avantaje și de anumite dezavantaje, ca majoritatea oamenilor. Nu știi nimic despre trecutul meu sau de unde vin, dar asta nu contează pentru tine deoarece, în mod fundamental, sunt un „bărbat alb

rău". Acesta este un lucru groaznic de afirmat într-o dezbatere.

MICHAEL ERIC DYSON: Dă-mi voie să spun doar că afirmația mea că ești un „om alb rău" nu s-a bazat pe excavarea istorică a trecutului tău, s-a bazat pe otrava evidentă cu care vorbești și pe lipsa calmului între combatanții aflați într-o dezbatere. Așa că afirm din nou: „Ești un alb rău și furios", iar răutatea ta este evidentă.

RUDYARD GRIFFITHS: În regulă, ar trebui să schimbăm macazul aici. Haideți să vorbim despre un alt aspect important al așa-numitei mișcări a corectitudinii politice din prezent, care este mișcarea #MeToo, și despre cum aceasta a dus la darea în vileag, la conștientizarea unei serii oribile de abuzuri sistematice și de nedreptăți față de femei.

Unii, Michelle, ar putea, totuși, să afirme că actualmente suntem victimele unei panici culturale, că pendulul s-a balansat prea mult într-o parte și că asistăm la o reacție periculoasă în care drepturile, reputațiile oamenilor și procesul echitabil au fost aruncate în aer. Cum ai răspunde la asta?

MICHELLE GOLDBERG: Ei bine, oamenii au început să spună asta la două săptămâni de la primele povești relatate despre Harvey Weinstein — chiar în

momentul în care el și alți bărbați au început să-și piardă joburile. Asta a fost ceva nou, faptul că niște bărbați care aveau un îndelungat istoric de prădători sexuali şi-au pierdut dintr-odată joburile. Toată lumea ştia de asta de multă vreme și a existat un soi de impunitate implicită. Dar, dintr-odată, impunitatea a dispărut și s-a produs acest cutremur cultural. Și imediat după aceea s-a instalat o stare de nelinişte: „Dacă se va merge prea departe?"

Mișcarea #MeToo dura de numai câteva luni când *New York Times* a început să publice articole scrise de oameni care spuneau: „De ce nu pot să critic #MeToo?" — ceea ce făceau de fapt în ziar.

Este procesul echitabil important? Desigur. Dar când te uiți cine și-a pierdut realmente joburile, cine și-a pierdut sursele de venit, asta nu s-a întâmplat pe baza unui zvon, ca pe vremea vânătoarei de vrăjitoare a lui McCarthy. E vorba de oameni care și-au etalat penisul la serviciu, e vorba de oameni care au obținut zeci de milioane de dolari pe post de compensații, și-au pierdut jobul pentru patru luni, iar acum își pregătesc revenirea pe scenă. Bill O'Reilly este pe punctul de a obține o emisiune la un post nou de televiziune. Ideea că bărbații de pretutindeni simt că nu mai pot să se exprime și că trebuie să fie extrem de atenți — poate că asta este adevărat în birourile voastre, dar nu și în domeniul unde activez eu. Iar mișcarea #MeToo a fost activă cu precădere în media.

Nu știu câți dintre voi ați auzit de lista *Shitty Media Men* („Bărbați de rahat din media“). O femeie a creat un document deschis unde alte femei puteau să listeze bărbați din media despre care toată lumea știa că au comis anumite lucruri, dar nimeni nu a făcut vreodată ceva în legătură cu asta. Ei bine, documentul a devenit repede public. Dar era ceva îngrijorător în povestea asta. Aceste acuzații anonime nu sunt deloc plăcute. Cele mai multe feministe pe care le cunosc, inclusiv eu, au fost cam panicate de inițiativă și au socotit că este nedrept să aduci atingere reputației oamenilor în acest fel.

Dar, dacă te uiți la ce s-a întâmplat cu bărbații de pe listă... nimic. Au în continuare aceleași slujbe. Cunosc bărbați de pe acea listă, lucrez cu unii dintre ei. Oamenii din media care și-au pierdut realmente joburile și carierele au făcut-o pentru abateri extrem de serioase, documentate de numeroase femei ale căror mărturii au fost coroborate de martori.

Înțeleg această nelinişte că relațiile dintre bărbați și femei se schimbă; desigur, asta generează multă anxietate culturală. Dar nu știu dacă se bazează pe ceva real.

Rudyard Griffiths: O să-i dau cuvântul lui Stephen. Trecem printr-o panică culturală? Este reacția pe măsura celor întâmplate?

Stephen Fry: Sunt foarte derutat de toate astea. Desigur, am recunoscut bestialitatea lui Weinstein și monstruozitatea comportamentului său, și a fost șocant pentru mine. De fapt, am și lucrat pentru el — ca doctor de scenarii, cum se spune —, dar nu a venit niciodată la mine doar cu un prosop la brâu, din motive evidente. Însă este grotesc, și nu pot să-mi imaginez cât de josnic trebuie să fii ca să faci asta — pentru un om atât de puternic. Obișnuiam să jucăm un joc la Festivalul de Film de la Cannes în anii de glorie ai lui Weinstein. Mergeam de la un hotel până la Palatul Festivalului. Primeai 10 puncte ori de câte ori auzeai cuvântul „Harvey". De regulă, într-o plimbare de 10 minute, aveai 300 de puncte, pentru că auzeai mereu lucruri de genul: „Da, Harvey a obținut scenariul... Harvey a pus mâna pe el... Da, am obținut o întâlnire cu Harvey la Majestic după-amiază." Era incredibil de puternic și mi se pare evident că e grotesc până la extrem ca o persoană într-o asemenea poziție să abuzeze, să amenințe și să prejudicieze mijloacele de trai ale femeilor.

Dar trebuie să vă spun, multe dintre cunoştințele mele au o atitudine de genul: „Şşş, nu putem vorbi deschis, nu putem vorbi pe șleau despre adevărata natură și despre profunzimea legăturilor romantice şi sexuale dintre bărbați și femei". Nu este un subiect la care să fiu expert, dar acelaşi lucru e valabil și pentru relația dintre bărbați și bărbați, deși știu că în privința asta, ați putea

spune: „Ei bine, e diferit, deoarece femeile au avut parte de o experiență diferită de-a lungul istoriei“ — și nu vreau să intru în această discuție.

Dar aș spune că există o frică reală. În domeniul în care lucrez, unde a început totul — showbizul, lumea actorilor și așa mai departe —, oamenilor le este mai curând teamă să vorbească în public despre câte un articol din presă sau despre afirmațiile cuiva. Spui doar: „Da, bineînțeles!“, și aștepți ca lumea să iasă din cameră înainte să poți vorbi sincer cu prietenii tăi.

N-am mai trăit aşa ceva în toți cei 60 de ani ai mei pe planeta asta, acest sentiment că... și nu caracterizez feministele ca fiind asemenea comuniştilor est-germani, dar e ca și cum Stasi ți-ar asculta conversațiile într-ascuns: „Ai face bine să ai grijă. Suntem ascultați“. Iar acesta este un sentiment autentic. O spun cu mâna pe inimă. Nu o spun decât pentru a sublinia că e adevărat și e îngrijorător. Dar abuzurile sexuale și experiențele de coșmar sunt, de asemenea, îngrijorătoare, deci, există două temeri, ambele nerezolvate.

Rudyard Griffiths: Hai să-l aducem în discuție în această chestiune pe Jordan, pentru că a scris și comentat mult pe tema asta. Dar, Stephen, mulțumim pentru asta.

Jordan Peterson: Ei bine, cred că voi scoate în evidență tot două lucruri. Primul este acela că întrebarea

mea referitoare la când anume merge stânga prea departe nu a primit încă un răspuns. Iar al doilea, că e posibil să fiu un bărbat rău — poate că sunt mai rău decât unii oameni și nu la fel de rău ca alții (deși cred că această a doua variantă e mai probabilă).

Dar faptul că rasa a fost băgată cu forța în acel comentariu este un exemplu mai bun pentru ceea ce cred că nu este în regulă cu stânga corectă politic decât orice altceva care ar fi putut să se întâmple.

MICHAEL ERIC DYSON: Imaginați-vă suferința, insulta, neliniştea pe care le-ați putea simți cu adevărat în raport cu ceea ce eu am considerat că este un comentariu descriptiv adecvat la momentul exprimării acestuia. Dar acum imaginați-vă aceste sentimente rănite și...

JORDAN PETERSON: Nu sunt rănit.

MICHAEL ERIC DYSON: OK, vă simțiți minunat! Vă simțiți minunat în legătură cu asta!

JORDAN PETERSON: Asta e cu totul altceva. Nu sunt victimă, nu sunt rănit. Sunt consternat.

MICHAEL ERIC DYSON: Nu sunteți rănit, OK. Nu doriți să fiți o victimă. Mi se par interesante sentimentele netradiționale de empatie pe care le experimentați

în acest punct, dar imaginați-vă ororile pe care „alții" — şi sunt atât de mulți — au trebuit și trebuie să le suporte când li se refuză recunoașterea umanității lor.

Eu îți iau punctul de vedere în serios. Te-a deranjat că am adăugat elementul rasial când am zis: „bărbat alb furios și rău". Ceea ce mi se pare interesant este că ai simțit că ți-a fost atribuită o identitate de grup la care nu subscrii. S-ar putea să fi simțit că ai fost judecat nedrept în funcție de rasa ta. S-ar putea să fi simțit că identitatea ta individuală a fost atinsă de caracterizarea mea mai curând neglijentă față de tine. Toate acestea constituie un răspuns legitim pentru mine. Dar, de asemenea, pun în evidență punctul pe care am încercat să-l subliniez cu privire la refuzul de a vedea existența noastră individuală, ca femei, ca oameni de culoare, ca membri ai triburilor indigene și aşa mai departe.

Tot ce-am vrut să spun, motivul pentru care am menționat rasa în acea caracterizare se datorează faptului că am ajuns în acest oraș într-un anumit mod — nu știu dacă sunt mulți oameni de culoare aici... nu-mi dau seama... Dar constant merg în locuri și în spații care nu sunt mediul meu natural doar de dragul dezbaterii intelectuale și al pasiunii și însuflețirii confruntării retorice, da. Însă adesea ajung în spații ostile, în care oamenii nu ar vota în favoarea punctului meu de vedere, pentru că mă interesează

ca individ să dărâm bariere, astfel încât oamenii să realizeze cât este de complicat totul.

Așa că ceea ce îți spun este că aș dori să te invit, în termeni de renunțare la privilegiul tău — pentru a-ți da un răspuns concret —, să mergi cu mine la o biserică baptistă a negrilor. Hai cu mine la un colegiu care este, din punct de vedere istoric, al persoanelor de culoare, hai cu mine la un băștinaș sau la comunitatea Primelor Națiuni, unde vom putea să ne angajăm într-o conversație amabilă, dar și să ascultăm, să auzim.

Iar când am adăugat rasa la asta, vorbeam despre inabilitatea istorică a oamenilor de a recunoaște suferințele altora egale cu cele pe care cineva le-ar putea îndura în prezent.

Deci, ca ființă umană, te iubesc, frate, dar rămân la comentariul meu.

JORDAN PETERSON: Ei bine, am văzut genul de lucruri la care faci referire. Se întâmplă să fiu membru onorific al unei familii băștinașe, așa că nu-i nevoie să-mi spui unde ar trebui să merg ca să aflu ceva despre oprimare. Nu știi, de fapt, nimic despre mine.

MICHAEL ERIC DYSON: Mi-ai pus o întrebare, ți-am dat un răspuns.

JORDAN PETERSON: Mi-ai dat un răspuns generic, un răspuns generic bazat pe rasă.

Michael Eric Dyson: Este croit pe măsura ta. Jordan Peterson, aș dori să te invit cu mine, Michael Eric Dyson, la o biserică baptistă a negrilor. Ai fost vreodată într-una?

Jordan Peterson: Aș fi încântat să fac asta, dar...

Michael Eric Dyson: OK, în regulă, te duc eu.

Rudyard Griffiths: Încă o rundă rapidă, apoi vom trece la declarațiile de încheiere. Stephen Fry, generația următoare, privind în urmă la această dezbatere, nu ar putea să vadă mișcarea așa-zis corectă politic în același mod în care înțelegem acum contribuțiile pozitive ale, să spunem, mișcării drepturilor civile? Aceasta a fost o mișcare care a avansat o serie de idei privind demnitatea umană a unor persoane care anterior nu au avut parte de acea demnitate. Acum, avem o altă dezbatere, o altă dezbatere socială, despre diferite grupuri și comunități — încercăm să le oferim un nou sentiment de demnitate. De ce nu va fi privit acest lucru drept ceva pozitiv peste o generație?

Stephen Fry: Cred că oamenii se vor uita în urmă la această dezbatere și se vor întreba de ce nu s-a discutat despre corectitudinea politică.

Este interesant să auzi vorbindu-se despre rasă, gen și despre egalitate, și sunt teme la care m-am gândit mult și despre care mai am mult de învățat, dar nu

de asta am venit la această dezbatere. Sunt interesat, ca întotdeauna, de suprimarea limbajului și a gândirii, de anumite îngrădiri, de ideea raționalistă — care pare atrăgătoare — că dacă limitezi limbajul oamenilor ai putea cumva să-i înveți un alt mod de a gândi, ceva ce le-ar plăcea, de exemplu, celor care au inventat „Nouvorba“, limbajul artificial din *1984*.

Și mi se pare pur și simplu ceva implauzibil, nefuncțional. Și asta am vrut să spun prin „empiric“. Nu rezistă la un test empiric, nu este validat de experiență, după cum vedem în peisajul politic actual și mi-e teamă că am putea vedea și în viitor.

Deci sunt un pic dezamăgit că subiectul gravitează în jurul mediului universitar, ceea ce era predictibil, pentru că este creuzetul în care aceste elemente sunt combinate. Dar sunt și mai dezamăgit că realmente nu am auzit de la Michelle și de la profesorul Dyson ce cred ei că este corectitudinea politică. Pentru că, în esență, ei spun: „Progresul este, în viziunea noastră, progres“. Ei bine, sunt de acord. Așa este. Și bine că există progres.

Dar cum se face că ceea ce noi numim corectitudine politică voi numiți progres? Tocmai asta ar trebui să argumentați. Vreau să știu ce înțelegeți prin corectitudine politică.

MICHELLE GOLDBERG: Cu câteva luni în urmă, când tu, Rudyard, m-ai contactat și mi-ai cerut să particip la o

dezbatere despre politicile identitare și mi-ai prezentat această rezoluție, am spus că există o mulțime de lucruri pe care oamenii le numesc corectitudine politică și pe care n-o să le apăr.

Dar apoi am realizat cu cine voi dezbate și am sesizat că sunt multe lucruri pe care tu, Jordan Peterson, le numeşti corectitudine politică, iar eu le numesc progres. Și, într-o oarecare măsură și tu, Stephen Fry. Când zici că aceasta este scandaloasă — nu „scandaloasă", n-am să-ți pun vorbe în gură —, iar apoi spui că nu ar trebui să dărâmăm statuile unor rasiști notorii, că ar trebui în schimb să aruncăm cu ouă în ele... Ei bine, acest gen de lucruri, dacă tu le numeşti corectitudine politică, eu le numesc progres.

Acum, în privința sentimentului de a fi redus la tăcere, pe care îl înțeleg, deși pare foarte vag: nu spui exact cine te reduce la tăcere, exceptând teama vagă că dacă spui ceva necorespunzător vei fi subiectul unei...

Stephen Fry: Umiliri.

Michelle Goldberg: Umilire, dar de către cine? De către internet?

Stephen Fry: Nu o să dau nume. Asta și vreau să spun: mi-e teamă. Este o cultură a fricii.

Michelle Goldberg: Înțeleg că există acel element al fricii. Ceea ce spun eu este că acesta este un sentiment care e rezultat inevitabil al...

Stephen Fry: OK, dar am asistat cu toții la acest soi de proces-spectacol, în care la urmă persoana își cere scuze: „Am atât de multe de învățat despre politica sexuală, îmi pare sincer rău". Semnat... avocatul. Barat... numele persoanei.

Adevărata greșeală a stângii noastre este că subestimăm dreapta. Dreapta nu este atât de stupidă pe cât am vrea noi să credem. Măcar de-ar fi! Măcar de nu ar fi atât de vicleană, de șmecheră, de isteață, de conștientă de neajunsurile noastre.

Și mă tem că această corectitudine politică este o armă pe care ei o valorizează; noi tot spunem cum ar trebui oamenii să fie tratați — cum ar trebui să fie limbajul, ce cuvinte sunt acceptabile, ce atitudini sunt acceptabile, criteriile nesfârşite de care trebuie să țină cont resursele umane când angajează pe cineva —, dar toate astea sunt combustibil pentru oamenii răi, pentru răufăcători, pentru cei rău intenționați.

Michelle Goldberg: Sunt de acord cu tine în multe privințe, deși, pentru a-ți da replica, aș dori să te aud spunând care sunt cuvintele care au căzut în dizgrație şi pe care crezi că ar trebui să le readucem la viață. În ce mă privește, asta este o zonă a

schimbării sociale aprig disputată acum, în care mulți oameni simt...

STEPHEN FRY: Trebuie să spun că, într-adevăr, există cuvinte care au ieșit din uz, şi e bine aşa; mă gândesc la anumite expresii şi sloganuri în jargon — „heteronormativ",· „cisgender", lucruri de genul ăsta. Ele nu sunt decât insulte. Imaginați-vă că sunteți un tânăr student sosit la universitate și cineva te bombardează cu acest nonsens hermeneutic exagerat din manuale interpretate greșit, din Foucault şi din Derrida prost înțeleşi, și așa mai departe. Pentru că, știi, am studiat literatura la Cambridge. Am avut şi noi faza noastră franceză și este ceva valoros. E un joc interesant.

Voi spune că fantoma care mă bântuie este o scrisoare a lui Oscar Wilde către Bosie, iubitul lui: „Faptul că nu ai obținut diploma nu contează, însă nu ai dobândit ceea ce uneori este numit stilul Oxford". Adică, aş spune eu, stilul universitar. „Mă refer, a continuat Oscar, la abilitatea de a te juca grațios cu ideile." Cred că asta dispare din cultura noastră, și cred că este un lucru teribil.

MICHAEL ERIC DYSON: E greu să fii englezul care se autoironizează.

STEPHEN FRY: N-ai *idee*.

MICHAEL ERIC DYSON: Mi-am făcut o idee destul de bună astăzi aici. Noi toți am studiat istoria, dar interesant este că nu-mi amintesc ca aceste dezbateri să se fi întâmplat când oamenii aflați la putere aveau putere absolută, de necontestat.

Corectitudinea politică devine o problemă când oamenii care au deținut puterea sau încă o dețin, dar cred că nu o mai dețin, sunt provocați în legătură cu puțin din ceea ce au și nu vor să împartă — jucăriile de pe terenul de joc al vieții. Astfel, dintr-odată, apare o nemulțumire exagerată.

Acum, lucrurile pe care le-ai numit — punctele pe care trebuie să le bifeze cei de la resurse umane, termeni precum „cisgender“, „heteronormativitate“, „heteropatriarhat“ sau „resurgența capitalistă“ și „insurecția cunoașterilor subjugate“, pentru a arăta mai multă simpatie lui Foucault sau deconstrucției lui Derrida — ei bine, toate aceste lucruri, faza franceză, încă merg în America. Interesant este că nu am auzit multe plângeri legate de corectitudinea politică atunci când un grup sau altul se afla la putere, ci atunci când Martin Luther King Jr. a pledat pentru identitatea de grup, ca persoană de culoare, pentru ca indivizii de culoare să aibă oportunitatea de a accede la poziții mai bune.

Atunci nu i se spunea corectitudine politică. „Ești de partea celor care sunt împotriva discursului liber, ești de partea celor care nu vor ca mie, persoană albă,

să-mi fie recunoscută umanitatea." Și ceea ce înțeleg eu prin corectitudine politică este un soi de politică a *resentimentului* articulată de diferiți deținători ai puterii la diferite niveluri.

Unul dintre lucrurile frumoase la Foucault este că a afirmat că puterea se manifestă pretutindeni. Aș crede că o persoană care este critică față de corectitudinea politică, ca tine, poate aprecia asta. Spre deosebire de Max Weber, care a spus ca puterea există într-o structură ierarhică, unde este necesară subordonarea, Foucault afirmă: „Nu, puterea se manifestă și printre oamenii care sunt deposedați". Deci poți răni pe cineva în propria comunitate.

Ce este mai incorect politic decât un predicator baptist negru identificându-se cu un evreu palestinian din primul secol și care tot îi iubește pe atei? Ce este mai incorect politic decât un intelectual negru care merge la emisiunea lui Bill Maher și apără dreptul acestuia de a-și face în continuare emisiunea, în ciuda faptului că a folosit cuvântului „negrotei"?

Eu, unul, cred într-o versiune incorectă politic a lumii. Când merg ca predicator baptist negru să-i admonestez pe enoriașii mei pentru homofobia lor, nu le sunt foarte simpatic. Când intervin în arene ca aceasta, înțeleg că sunt cu spatele la zid, dar...

Stephen Fry: Atunci vino și stai de partea asta!

MICHAEL ERIC DYSON: Interesant, așadar, este că atunci când mă uit la ce e perceput drept corectitudine politică în societățile noastre — într-o societate canadiană liberă, într-o societate americană liberă —, văd o harababură creată de o politică a resentimentului cauzat de faptul că unii au pierdut puterea deținută cândva, de faptul că libertățile exercitate în mod absolut trebuie acum împărțite cu alții.

Așa că sunt de acord cu cei doi gentlemeni din dreapta mea, pentru care corectitudinea politică este un flagel, dar nu neapărat așa cum o gândesc ei. Cred că a fost un flagel pentru că cei care au exercitat puterea și au beneficiat de privilegii nu au reușit să admită acest lucru. Și, la urma urmelor, cred că aceia dintre noi care sunt cetățeni liberi ai acestei țări sau ai Americii ar trebui să descopere căi de a respecta umanitatea altuia, de a recunoaște existența individuală a celuilalt, precum și de a recunoaște faptul că barierele impuse unor grupuri anume le-au împiedicat pe acestea să se dezvolte. Asta e tot ce înțeleg eu prin corectitudinea politică.

RUDYARD GRIFFITHS: Înainte să trecem la declarațiile finale, voi da ultimul cuvânt lui Michelle și apoi ție, Jordan.

MICHELLE GOLDBERG: Cred că o parte din frustrarea de aici se datorează faptului că voi doi aveți idei radical

diferite cu privire la ce se înțelege prin corectitudine politică. Mi se pare că atunci când tu, Stephen, vorbești despre corectitudine politică, înțelegi prin asta un soi de sentiment de neliniște pe care îl au mulți oameni datorită faptului că trăim cu toții într-un panoptic de grupuri teribil de aglomerat, care te determină să-ți faci griji în legătură cu faptul că orice expresie pe care o poți rosti ar putea fi folosită pentru a te defăima, corect?

Cred că multă lume resimte această neliniște. Nu sunt de acord că este un lucru care este impus doar personajelor nonșalante de genul lui Oscar Wilde de către un nucleu dur al stângii, pentru că e ceva ce vine din toate direcțiile. Acest fenomen — care e nasol — se petrece peste tot. Îl simt și eu când scriu ceva critic despre comportamentul forțelor armate israelite în Gaza. Toată lumea îl resimte, iar când atinge un anumit tip de persoane, când există anumite nemulțumiri și când te simți criticat și ai impresia că ești redus la tăcere — ceea ce este diferit de a fi redus la tăcere cu adevărat —, ei bine, atunci persoanele respective numesc asta corectitudine politică.

Și eu mi-aș dori să avem o cultură mai relaxată. Nu poți să ceri stângii să pună capăt acestui sentiment, pentru că este mai degrabă un fenomen legat de rețelele sociale și de mentalitatea de gloată decât de vreun dictat venit de sus. Pe bune, singurul mod

de a trece peste asta e să spui ce ți-e teamă să spui, corect? Este singurul mod de a sparge această bulă de aer, de a pune capăt acestei nelinişti sau cel puțin de-a o diminua un pic.

Dar ceea ce înțeleg eu că numește domnul Peterson corectitudine politică are un sens mai larg și mai fundamental, legat de schimbarea socială. Și vreți ca eu să definesc — sau unul dintre noi să vorbească despre — situația în care stânga merge prea departe. Și cu siguranță nu doresc să fiu o femeie care vă pune cuvinte în gură, dar, dacă înțeleg eu bine, ce spuneți voi este că doriți ca eu să renunț la categoriile marxiste sau să...

JORDAN PETERSON: Depinde numai de tine. Dar eu vreau un singur lucru: să defineşti când stânga merge prea departe. Şi poți să-mi răspunzi în orice fel doreşti.

MICHELLE GOLDBERG: Cred că stânga merge prea departe când e violentă și cenzurează, când încearcă să închidă gura oamenilor, să-i boicoteze sau când acționează violent. Nu-mi dau seama ce altceva aștepți să auzi de la noi.

JORDAN PETERSON: Ceva mai profund.

MICHELLE GOLDBERG: Ceva mai profund? În ce sens?

Jordan Peterson: Aș dori să vă confruntați cu setul ideilor stângiste care au produs toate patologiile de stânga ale secolului XX și să definiți modul în care gândirea standard de stânga — care își are locul ei legitim — merge prea departe, lucru care e clar că se întâmplă.

Michael Eric Dyson: A mers dreapta prea departe?

Jordan Peterson: Sigur că a mers prea departe.

Michael Eric Dyson: Cum? Spune-ne!

Jordan Peterson: Ei bine, ce zici de Auschwitz?

Michael Eric Dyson: Altceva? Mai recent, ce s-a întâmplat greșit la dreapta?

Stephen Fry: Charlottesville[1]?

Jordan Peterson: Uitați, mie nu-mi plac defel adepții politicilor identitare, indiferent că sunt de stânga sau de dreapta. Citesc de 30 de ani despre extremismul de dreapta. Nu sunt un fan al dreptei, în ciuda faptului că stânga ar dori să mă zugrăvească în aceste culori, care sunt mai convenabile pentru ei.

---

[1] Pe 11 şi 12 august 2017, în Charlottesville au avut loc manifestaţii ale unor grupări de extremă dreaptă care au pricinuit incidente soldate cu moartea a trei persoane şi rănirea altor 40. *(N.r.)*

Michael Eric Dyson: Cum a mers recent dreapta prea departe ?

Jordan Peterson: Amenință să meargă prea departe sub forma unei Europe identitare, asta e sigur. A mers prea departe în Charlottesville, a mers prea departe în Norvegia. Cât de lungă să fie lista? Și de ce trebuie s-o fac eu? Pentru a vă arăta că îmi displace dreapta identitară?

Michael Eric Dyson: M-ai întrebat, așa că m-am gândit să te întreb la rândul meu.

Jordan Peterson: Da, efectiv am pus o întrebare. Deci presupunerea ta este că într-un fel sunt de partea dreptei. Uite, dreapta nu a ajuns să domine științele socio-umane. E simplu ca bună-ziua. Dacă ar fi făcut-o, aș fi obiectat împotriva lor.

Michael Eric Dyson: Poți să repeți, te rog. N-am auzit.

Jordan Peterson: Dreapta nu a ajuns să domine științele socio-umane, iar stânga e limpede că a făcut-o — evidența statistică în privința asta este copleșitoare.

Michael Eric Dyson: Așa, şi ce părere ai de testarea coeficientului de inteligență în funcție de moștenirea genetică?

JORDAN PETERSON: Am venit aici să vorbim despre corectitudinea politică și nu am făcut o treabă prea bună în privința asta.

MICHAEL ERIC DYSON: O, înțeleg. Am dat un exemplu și nu ai răspuns. OK, în regulă.

RUDYARD GRIFFITHS: Haideți să ne revanșăm cu afirmațiile de final. Voi fixa ceasul pentru fiecare la trei minute și o să purcedem în ordinea inversă a intervențiilor din deschidere. Așa că, Stephen, tu ești primul.

STEPHEN FRY: Sunt fascinat de această conversație. A fost o ciocnire puternică între culturi în dezbaterea noastră. Am avut parte de o târguială clasică, de o predică de amvon alunecoasă. Este un mod de discurs, un stil retoric pe care îl găsesc mereu revigorant și plin de vitalitate. Dar nu sunt sigur că ne-am concentrat pe ideea supusă dezbaterii. Și obiecțiile mele s-au îndreptat în permanență împotriva ortodoxiilor de orice fel — sunt un heterodox și un rebel și nu mă pot abține să fiu astfel. Și cred că a fost subestimat faptul că limbajul îi afectează pe oameni. Îi face pe tineri, în special, să se simtă foarte încordați când își încep educația sau carierele. Faptul că nu mai știu cum să funcționeze în lume, cum să se angajeze în relații de prietenie, cum să gândească onest îi face foarte nervoși, supărați, alienați. Așa că se închid

tot mai mult în mini-grupurile lor. Și cred că este periculos și nefericit pentru societate. Și cred că asta se reflectă în criza din cinema, din literatură și din cultură în general. Este o teamă care se răspândește peste tot. Da, oamenii pot vorbi cu universitarii, iar aceştia le spun: „Ar trebui să vii să asiști la cursurile noastre; prelegerile noastre sunt deschise și libere și se face schimb de idei…" Sunt convins că așa este, dar nu cred că ar trebui subestimat acest sentiment de teamă prevalent în cultură.

E un paradox straniu că liberalii sunt iliberali în pretenția lor de liberalitate. Sunt exclusivi în pretenția lor de incluziune. Sunt omogeni în pretenția lor de heterogenitate. Sunt cumva nediverși în apelul lor la diversitate — poți să fii divers, dar nu și în opinii, în limbaj și în comportament. Și e mare păcat!

Îmi pare rău că dezbaterea a devenit aprinsă în anumite momente, deoarece speram să nu se întâmple asta. Speram că va fi un exemplu minunat despre cum oameni cu diferite concepții politice pot să vorbească spiritual, cu umor și cu o anumită lejeritate. După cum a spus G.K. Chesterton: „Îngerii pot zbura pentru că nu se iau în serios".

Și cred că este foarte important pentru noi, care suntem privilegiați — toți patru, privilegiați de a fi aici, de a ni se fi solicitat să fim aici —, să nu ne luăm atât de în serios, să nu fim prea gravi, prea pompoși, prea serioși. Și să nu fim prea siguri.

E timpul, cred, pentru îndoiala pozitivă, pasionată, angajantă, o îndoială care să ne împlinească emoțional. Acesta ar fi îndemnul meu. Mulțumesc.

RUDYARD GRIFFITHS: Michael, voi seta ceasul la trei minute pentru tine.

MICHAEL ERIC DYSON: Mulțumesc mult pentru compliment, frate Fry. Sunt obișnuit ca oamenii — nu doar cei albi — care văd inteligența de culoare articulată la un anumit nivel să manifeste o anumită condescendență. Un anumit tip de măiestrie verbală este automat descrisă drept un soi de târguială și o abilitate de vânzător alunecos. Am mai văzut asta. Şi înțeleg. Primesc zilnic scrisori de ură de la frații și surorile albe care sunt furioase că le instruiesc copiii. „Încerci să-i cooptezi pe copiii noștri, încerci să-i corupi." Da, încerc să-i corup, astfel încât să nu fie corupți de coruptibilitatea pe care o moștenesc de la o societate ce refuză să vadă toți oamenii ca ființe umane.

Amenințările cu moartea pe care le primesc constant pur și simplu pentru că încerc să spun ce gândesc... ei bine, aici nu e vorba de o societate politic corectă care este deschisă la minte și care este consternată de abilitatea mea de a vorbi. Primesc amenințări cu moartea cât se poate de reale — mi-ați cerut să fiu empiric —, amenințări că o să fiu vătămat pentru simplul fapt că aleg să spun ce gândesc.

Sunt de acord cu confrații și compatrioții mei că ar trebui să combatem limitările neavenite și suprimarea discursurilor. Cred că fiecare are dreptul să se exprime clar și deschis. Iar enormul privilegiu pe care l-am avut de a ne reuni într-un spațiu ca acesta presupune şi o mare responsabilitate.

Oriunde ne vor purta drumurile după dezbatere, cu siguranță eu și fratele Peterson vom merge la o biserică baptistă a negrilor. O să am grijă să se țină de cuvânt, doar a spus-o pe postul național de televiziune. Vom merge la o biserică baptistă și vom avea o conversație lămuritoare despre nevoia de a ne angaja nu doar în înțelegerea reciprocă, ci și în critica reciprocă — fie ea și o critică dură. Dar într-un mod care să răspundă nevoilor și intereselor celor care nu apar de obicei la televizor, ale căror voci nu sunt de obicei amplificate, ale căror idei nu sunt de obicei luate în serios. Iar când aceştia ajung în eșaloanele superioare ale unei societăți, dobândind capacitatea de a se exprima, sunt supuşi unei acuzații răuvoitoare și unei rezistențe dureroase.

Există o veche poveste despre un porc și o găină care merg pe stradă, iar la un moment dat îşi spun: „Hai să luăm micul dejun." Găina trebuie doar să renunțe la un ou; porcul trebuie să renunțe la fundul lui pentru micul dejun. Adesea, noi am fost porcii, renunțând la fundurile noastre ca să facem micul dejun. Haideți să ne împărțim cu toții fundurile. Mulțumesc.

JORDAN PETERSON: N-am venit aici să pretind că nu există lucruri precum opresiunea, inechitatea, brutalitatea, discriminarea, folosirea incorectă a puterii. Oricine cu bun simț știe că ierarhiile înclină spre tiranie și că trebuie permanent să fim treji pentru a ne asigura că ele nu devin doar putere și tiranie.

A fost interesant să aud referirea la Foucault; mi se pare o opțiune nefericită, dar interesantă, deoarece Foucault şi alți confrați intelectuali francezi au crezut în linii mari că singura bază pe care sunt stabilite ierarhiile este puterea. Și asta este o parte a doctrinei corectitudinii politice nocive la care m-am referit. Când o ierarhie devine coruptă, singura modalitate de a urca în ierarhie este să te foloseşti de putere — iar asta este, în esență, definiția tiraniei.

Dar asta nu înseamnă că ierarhiile imperfecte pe care le-am construit în țările noastre relativ libere nu tind măcar spre competență și abilitate — lucru ce reiese din uluitoarele noastre realizări civilizaționale. Nu înseamnă nici că modalitatea adecvată de a diagnostica ierarhiile este să presupunem, fără rezerve, în mod unilateral, că ele se bazează doar pe putere și, drept consecință, cine ocupă o poziție oarecare în interiorul lor este un tiran sau un tiran în devenire. Or aceasta este cu siguranță pretenția fundamentală a unui om ca Foucault. Și este o parte integrantă a acestei catastrofe ideologice, care este corectitudinea politică.

Nu sunt aici ca să contest progresul. Nu sunt aici ca să contest egalitatea de șanse. Oricine are judecata sănătoasă înțelege că, și dacă eşti un egoist, cel mai bine îți este să permiți manifestarea talentelor tuturor, iar a discrimina oamenii pe motive arbitrare, nelegate de competențe, este dezonorant. Dar asta nu are nimic de-a face cu chestiunea dezbătută. Nu se poate spune că în trecut nu s-au întâmplat lucruri bune și că ele n-ar trebui să se întâmple în continuare — nu asta e ideea. Ideea e cea pe care a subliniat-o colegul meu Fry: putem cădea de acord asupra catastrofei și a inegalităților istorice, dar în niciun caz nu voi fi de acord că modalitatea de a le remedia este corectitudinea politică. Și există o mulțime de dovezi contrare, unele fiind afișate destul de clar astă-seară.

MICHELLE GOLDBERG: Cred că una dintre problemele nerezolvabile care au apărut aici o reprezintă rolul sentimentelor, corect? Stephen Fry ne-a cerut să recunoaștem și să empatizăm cu sentimentul său de a fi redus la tăcere, de a fi amenințat, și îl recunosc. Îl înțeleg. Și eu îl simt uneori în editorialele mele, nu îmi place când scriu ceva care apoi atrage asupra mea o mulțime de oameni furioși pe Twitter. Dar dacă, să zicem, vin aici și spun: recunoașteți cât de amenințate se simt atâtea femei când unul dintre intelectualii cei mai bine vânduți și mai proeminenți din

lume spune acum într-un interviu că poate mișcarea #MeToo a arătat că tot acest experiment al bărbaților și femeilor lucrând laolaltă nu funcționează? Şi mai spune şi că poate femeile, dacă nu vor să fie abordate sexual la locul de muncă, n-ar trebui să aibă voie să se machieze.

JORDAN PETERSON: Nu am spus asta.

MICHELLE GOLDBERG: Ba da, într-un interviu pentru VICE. Căutați pe Google.

JORDAN PETERSON: Nu am spus asta.

MICHELLE GOLDBERG: Dacă spun că mă simt amenințată, atunci sunt „politic corectă" și „isterică". Mare parte din dezbaterea despre corectitudinea politică, mare parte din dezaprobarea corectitudinii politice se bazează pe oameni care spun: „Respectă-mi sentimentele, acceptă-mi sentimentele". Și, într-o oarecare măsură, putem accepta sentimentele tuturor.

Dar există un grup care crede că propriile sentimente trebuie neapărat acceptate, și la asta continuăm să ne opunem. Există un grup de oameni — într-o oarecare măsură fac şi eu parte din el — care simte că sentimentele noastre de a fi reduși la tăcere, marginalizați și cenzurați trebuie să fie prevalente, că le putem râde în nas altor grupuri care ne cer să

luăm în serios sentimentele lor de a fi amenințați și marginalizați. Aşa că numim cererile lor „corectitudine politică".

În fine, există o cantitate serioasă de date statistice că oamenii devin mai închiși, mai tribali, când se simt amenințați, când simt că în joc este identitatea lor de grup. Și astfel, oricât de mult ați dori să dați vina pe stânga pentru ascensiunea dreptei, nu cred că e adevărat. Şi cu cât va continua ascensiunea dreptei — adică ascensiunea oamenilor care pun sub semnul întrebării idealul fundamental al democrației liberale pluraliste —, cu cât vor fi mai răspândite aceste idei, cu atât oamenii se vor închide în sine, pentru că oamenii sunt *realmente* speriați.

RUDYARD GRIFFITHS: Mulțumesc. Ei bine, întâi de toate, în numele participanților la dezbatere, vrem să mulțumim publicului. Ați fost implicați şi civilizați — iar pe alocuri gălăgioşi, dar într-un fel care ne-a plăcut. A fost un subiect provocator și ați făcut cu toții o treabă bună.

De asemenea, mulțumiri călduroase participanților la dezbatere. Una este să susții un discurs obișnuit — cum faceți cu toții în mod regulat — și cu totul alta să apari pe scenă în fața unui public și a unei largi audiențe de televiziune și să ți se conteste ideile în timp real. Așa că vă mulțumim tuturor că ați acceptat invitația de a veni aici în această seară.

Câteva remarci finale: mai întâi, mulțumim Fundației Aurea și familiei Munk pentru o nouă întâlnire aici, în Roy Thomson Hall. În toamnă, vom relua seria dezbaterilor noastre.

Toți cei prezenți în sală puteți vota în drum spre ieșire. Vom anunța rezultatul în scurtă vreme.

Haideți să ne amintim repede rezultatul votului inițial cu privire la moțiunea din această seară: „Ceea ce tu numești corectitudine politică eu numesc progres". În favoarea ei au votat 36%, iar împotrivă, 64%. Și, încă o dată, cei mai mulți dintre voi, 87%, s-au declarat deschiși să-și schimbe opinia. Să vedem, așadar, cum v-a afectat dezbaterea votul.

Rezumat: votul dinaintea dezbaterii a fost de 36% în favoarea moțiunii şi 64% împotriva ei. La votul final, rezultatele au fost: 30% în favoarea moțiunii și 70% împotrivă. Având în vedere că mai mulți alegători au trecut de partea echipei împotriva moțiunii, victoria le aparține lui Stephen Fry și Jordan Peterson.

INTERVIURI FINALE
CU MODERATORUL
RUDYARD GRIFFITHS

Stephen Fry şi Jordan Peterson în dialog cu Rudyard Griffiths

RUDYARD GRIFFITHS: Domnilor, vă mulțumesc. Aş dori câteva reacții la dezbatere din partea voastră. Vom începe cu tine, Jordan. Au existat câteva momente tensionate. Te-au surprins ele — și mă refer la schimburile de replici pe care le-ai avut cu Michael Eric Dyson?

JORDAN PETERSON: Presupun că da. Deși nu păreau a fi o foarte bună mișcare tactică. Îmi mențin părerea: nu văd absolut niciun motiv pentru care identitatea mea rasială să fie introdusă cu forța într-o discuție, independent de trăsăturile personalității mele.

După cum tocmai i-am spus domnului Fry aici, a fost o plăcere să împart scena cu el. Rar am auzit pe cineva care să își exprime convingerile cu asemenea pasiune și cu o asemenea toleranță și erudiție — a fost extraordinar.

RUDYARD GRIFFITHS: O dezbatere provocatoare, Stephen. Pentru că, într-un sens, am încercat să împletim două viziuni diferite asupra lumii, dintre care

una concentrată pe politica identitară, pe identitatea de grup. Tu, într-un sens, ai avut un argument referitor mai degrabă la cultura în sine, la miza şi la tonul conversației.

STEPHEN FRY: Da, am fost îngrijorat, pentru că am fost puțin cam împrăştiat şi, în acelaşi timp, prea specific — în sensul că am preluat ca atare ideea populară asupra corectitudinii politice ca fiind un fel de control al limbajului, o eliminare a anumitor expresii şi introducerea altora. De asemenea, m-am referit la modul cotidian de lucru al departamentelor de resurse umane din cadrul corporațiilor și la alte lucruri similare. Așa că am fost puțin dezamăgit că a devenit o dezbatere despre rasă, despre gen și așa mai departe. Dar cred că era de aşteptat. Și adevărul este că încă sunt un stângist, dar unul moale.

RUDYARD GRIFFITHS: Nu ești tocmai moale!

STEPHEN FRY: Sunt moale și maleabil în toate sensurile. Și îmi dau seama că nu este un punct de vedere politic. Este unul personal.

RUDYARD GRIFFITHS: Înțeleg.

STEPHEN FRY: Iar decalajul dintre punctul de vedere personal și cel politic — un decalaj foarte

interesant pentru un psiholog — este rareori explorat. Oamenii sunt fie atât de personali, încât opiniile lor nu au o aplicabilitate în lumea exterioară și în organizarea relațiilor umane. Fie sunt atât de politici și atât de interesați de structură, de distincția dintre ierarhii și rețele etc., încât uită individualul. Și acesta este domeniul în care trăiește liberalul pasionat, lucru deloc ușor, pentru că adesea pari vulnerabil. Și sunt conștient că am fost aşa pe alocuri. Dar mi-a plăcut.

RUDYARD GRIFFITHS: Mulțumesc că ai venit. Dar înainte să vă las la un bine-meritat pahar, spune-mi, Jordan, e ceva ce simți că a rămas nespus? Orice observație pe care ai fi vrut să o faci, dar ai simțit că nu e momentul potrivit?

JORDAN PETERSON: Nu, nu cred. Eu am spus ce aveam de spus.

RUDYARD GRIFFITHS: Aceeași întrebare pentru tine, Stephen?

STEPHEN FRY: Nu, cred că am trecut prin toate. Mă rog, sunt atât de multe lucruri de spus în acest domeniu, dar ce am vrut să punctez — la fel ca noi toți, de altfel — a fost că vreau ca lumea să fie mai echitabilă, mai dreaptă, mai amabilă și mai bună.

Dar întrebarea este cum ajungi acolo, și mi s-a părut că problema asta n-a fost abordată cu adevărat.

RUDYARD GRIFFITHS: Domnilor, vă mulțumesc foarte mult!

Michael Eric Dyson şi Michelle Goldberg în dialog cu Rudyard Griffiths

RUDYARD GRIFFITHS: Iar acum, Michael Eric Dyson și Michelle Goldberg vin să ne prezinte impresiile lor despre dezbatere.

Aşadar, Michael și Michelle, vă mulțumesc că ați luat parte la dezbatere.

MICHELLE GOLDBERG: Mulțumesc.

RUDYARD GRIFFITHS: Corectitudinea politică este un subiect complicat. Cuprinde multe elemente în mișcare. Cred că ne-am referit doar la câteva dintre aceste părți constitutive. Poate începe cu tine, Michelle. A fost ceva despre care ai vrut să vorbești pe scenă, dar nu ai avut timp sau nu s-a ivit momentul?

MICHELLE GOLDBERG: Ei bine, singurul lucru care îmi vine în minte este că am fi putut aprofunda mai mult chestiunea genului, în mod special cu domnul Peterson, precum și acele elemente ale progresului feminist pe care le consideră ca ținând de corectitudinea politică. Cred că parte a frustrării mele este că

el și Stephen Fry au discutat și au apărat discret un set de idei cu unele suprapuneri. Și unul dintre cele mai dificile lucruri legate de corectitudinea politică este faptul că este un termen alunecos, folosit pentru a vorbi despre o întreagă gamă de fenomene.

RUDYARD GRIFFITHS: Da, și e folosită şi ca să închidă conversația, și ca să deschidă conversația. Cum te simți, Michael? Au existat câteva schimburi de replici tăioase. Apreciem acest lucru la Dezbaterile Munk. Nu-i un loc pentru cei timizi. Ai gânduri nespuse, ceva ce ar mai putea fi spus acum?

MICHAEL ERIC DYSON: Ei bine, cred că oamenii trebuie să-şi asume responsabilitatea intelectuală pentru ideile lor. Faptul că atunci când Michelle i-a citat opiniile, domnul Peterson a negat o parte dintre lucrurile afirmate şi s-a prezentat pe sine într-un anumit fel, fără să recunoască unele dintre lucrurile respingătoare pe care le-a spus despre femei și alte minorități, ei bine, asta impune o replică fermă.

Cât priveşte frustrarea exprimată de domnul Fry — că am vorbit despre orice altceva, numai despre corectitudine politică nu —, realitatea e că corectitudinea politică se bazează pe o serioasă muncă politică în Canada și în America, de aceea e nevoie să fie făcută. Și ce am încercat să spun e că nu ar fi existat corectitudine politică, dacă la putere ar fi rămas doar bărbați hetero

albi. Nu ar fi avut loc nicio discuție de genul: „Hai să înțelegem bine asta". Când aceşti oameni nu mai dețin puterea absolută, dar încă au puterea predominantă, atunci are loc o discuție. Cât priveşte punctul de vedere al lui Michelle — referitor la gen, loc de muncă, rasă, sexualitate și altele —, consider că a fost o dezbatere inutil de vehementă și uneori tăioasă între noi toți.

RUDYARD GRIFFITHS: Un cuvânt final din partea ta, Michelle?

MICHELLE GOLDBERG: Dacă sunteți curioși să vedeți citatul din Peterson menționat de mine, cel în care spune că experimentul cu bărbații și femeile lucrând împreună s-ar putea să nu funcționeze, vă rog să căutați pe Google. Este dintr-un interviu pentru VICE. Stephan Fry și cu mine am putea probabil sta de aceeași parte la o altă dezbatere. Dar simt că expresia „corectitudine politică" s-a extins și acoperă o întreagă serie de probleme. Mi s-a părut foarte interesant cât de mulți oameni vorbesc despre sentimentele lor, pentru că atunci când femeile vorbesc despre sentimentele lor li se spune că e un „exces de corectitudine politică". Dar când bărbații vorbesc despre sentimente pe care nu le pot defini empiric, trebuie ca toată lumea să le arate considerație.

RUDYARD GRIFFITHS: Bine, dragii mei, excelente gânduri. Să mergem să bem un pahar în foaier.

Mulțumiri

Dezbaterile Munk sunt produsul interesului pentru dezbaterile sociale ale unui grup remarcabil de organizații civice și de persoane fizice. În primul rând, aceste dezbateri nu ar fi posibile fără viziunea și conducerea Fundației Aurea. Fondată în 2006 de Peter și Melanie Munk, Fundația Aurea susține persoanele și instituțiile canadiene implicate în studiul și dezvoltarea politicilor publice. Dezbaterile sunt proiectul emblematic al fundației, un model al discuțiilor referitoare la politici publice pe care canadienii le pot promova la nivel global. De la inițierea proiectului în 2008, fundația a susținut întregul cost al fiecărui eveniment semestrial. Dezbaterile au beneficiat, de asemenea, de contribuția și de sprijinul membrilor consiliului de administrație al fundației: Mark Cameron, Andrew Coyne, Devon Cross, Allan Gotlieb, Margaret MacMillan, Anthony Munk, Robert Prichard și Janice Stein.

Pentru contribuția ei la forma preliminară a cărții, organizatorii dezbaterilor doresc să îi mulțumească lui Jane McWhinney.

Încă de la început, organizatorii dezbaterilor au căutat să le aducă la cunoştinţă atât publicului național, cât și celui internațional. Din acest punct

de vedere, dezbaterile au beneficiat din plin de parteneriatul cu ziarul național al Canadei, *Globe and Mail*, și de sfatul lui David Walmsley, redactorul-șef al cotidianului.

Publicând această carte superbă, House of Anansi Press contribuie la răspândirea dezbaterilor în rândul unui public mai variat din Canada și din întreaga lume. Organizatorii dezbaterilor țin să le mulțumească președintelui Anansi Scott Griffin și președintelui și editorului Sarah MacLachlan pentru entuziasmul cu care au realizat acest proiect și pentru sfaturile cu privire la convertirea dezbaterii vorbite într-un puternic schimb intelectual sub formă de carte.

Despre editor

Rudyard Griffiths este președintele Dezbaterilor Munk și profesor la Munk School of Global Affairs and Public Policy. În 2006, a fost inclus de cotidianul *Globe and Mail* în „Top 40 sub 40“, un top al celor mai de succes tineri din Canada. Este editorul a treisprezece cărți de istorie, ştiințe politice și afaceri internaționale, inclusiv *Who We Are: A Citizen's Manifesto,* care a fost declarată de *Globe and Mail* cea mai bună carte pe 2009 și s-a numărat printre finalistele Premiului Shaughnessy Cohen pentru ştiințe politice. Locuieşte în Toronto împreună cu soția și cei doi copii.

Despre Dezbaterile Munk

Dezbaterile Munk sunt principalul eveniment de politici publice al Canadei. Desfășurate semestrial, dezbaterile propun întâlniri cu gânditori de top, cu o viziune globală, care să discute despre cele mai importante probleme de politici publice cu care se confruntă Canada şi lumea întreagă. Fiecare eveniment are loc în Toronto în fața unui public, beneficiind de acoperirea presei interne și internaționale. Printre participanții la Dezbaterile Munk se numără: Anne Applebaum, Louise Arbor, Robert Bell, Tony Blair, John Bolton, Ian Bremmer, Stephen F. Cohen, Daniel Cohn-Bendit, Paul Collier, Howard Dean, Alain de Botton, Hernando de Soto, Alan Dershowitz, E. J. Dionne, Maureen Dowd, Gareth Evans, Nigel Farage, Mia Farrow, Niall Ferguson, William Frist, Newt Gingrich, Malcolm Gladwell, Jennifer Granholm, David Gratzer, Glenn Greenwald, Stephen Harper, Michael Hayden, Rick Hillier, Christopher Hitchens, Richard Holbrooke, Laura Ingraham, Josef Joffe, Robert Kagan, Garry Kasparov, Henry Kissinger, Charles Krauthammer, Paul Krugman, Arthur B. Laffer, Lordul Nigel Lawson, Stephen Lewis, David Daokui Li, Bjørn Lomborg, Lord Peter Mandelson,

Elizabeth May, George Monbiot, Caitlin Moran, Dambisa Moyo, Thomas Mulcair, Vali Nasr, Alexis Ohanian, Camille Paglia, George Papandreou, Steven Pinker, Samantha Power, Vladimir Pozner, Robert Reich, Matt Ridley, David Rosenberg, Hanna Rosin, Simon Schama, Anne-Marie Slaughter, Bret Stephens, Mark Steyn, Kimberley Strassel, Andrew Sullivan, Lawrence Summers, Justin Trudeau, Amos Yadlin și Fareed Zakaria.

Dezbaterile Munk sunt un proiect al Fundației Aurea, o organizație caritabilă înființată în 2006 de către filantropii Peter și Melanie Munk pentru a promova cercetarea și dezbaterile în domeniul politicilor publice. Pentru mai multe informații, vizitați www.munkdebates.com.

Despre interviuri

Interviurile lui Rudyard Griffiths cu Michael Eric Dyson, Michelle Goldberg, Stephen Fry și Jordan Peterson au fost înregistrate pe 18 mai 2018. Mulțumim Fundației Aurea pentru permisiunea de a retipări extrase din următoarele:

„Michael Eric Dyson în dialog cu Rudyard Griffiths“,
Copyright © 2018 Aurea Foundation.
Transcriere de Transcript Heroes.

„Michelle Goldberg în dialog cu Rudyard Griffiths“,
Copyright © 2018 Aurea Foundation.
Transcriere de Transcript Heroes.

„Stephen Fry în dialog cu Rudyard Griffiths“,
Copyright © 2018 Aurea Foundation.
Transcriere de Transcript Heroes.

„Jordan Peterson în dialog cu Rudyard Griffiths“,
Copyright © 2018 Aurea Foundation.
Transcriere de Transcript Heroes.

STEPHEN FRY,

născut la Londra în 1957, este actor, scenarist, scriitor, jurnalist, comediant și regizor de film. A studiat literatura engleză la Universitatea Cambridge înainte să devină faimos pentru rolurile sale din serialele de comedie şi pentru cel al lui Oscar Wilde din filmul biografic *Wilde* (1997). A obținut Premiul *Emmy* pentru documentarul *Stephen Fry: The Secret Life of the Manic Depressive* şi a publicat zece cărți, printre care romanul *The Liar*, autobiografia *Moabis My Washpot* şi *Mythos* (Editura Trei, 2019).

JORDAN B. PETERSON,

născut la Edmonton în 1962, este profesor de psihologie la Universitatea din Toronto, psiholog clinician și autor al bestsellerului internațional *12 Reguli de viață. Un antidot la haosul din jurul nostru* (Editura Trei, 2018). Peterson şi-a luat doctoratul în psihologie clinică la Universitatea McGill și a fost numit de către *The Spectator* „unul dintre cei mai importanți gânditori care au apărut pe scena mondială în ultimii ani". Prelegerile sale de pe YouTube au strâns peste 40 de milioane de vizualizări.

„CÂND EXISTĂ DISCRIMINARE ÎMPOTRIVA UNOR GRUPURI, PERSOANELE DIN GRUPURILE RESPECTIVE SUNT ÎMPIEDICATE SĂ SE EXPRIME PE DEPLIN ȘI SĂ-ȘI REALIZEZE POTENȚIALUL."

MICHELLE GOLDBERG

„FĂRĂ LIBERTATE DE EXPRIMARE NU EXISTĂ GÂNDIRE ADEVĂRATĂ."

JORDAN PETERSON

Este corectitudinea politică un duşman al libertăţii de exprimare şi al schimbului de idei? Sau, dimpotrivă, contestând relaţiile de putere dominante şi normele sociale care exclud grupurile marginalizate, corectitudinea politică contribuie la crearea unei societăţi mai echitabile şi mai drepte?

Pentru unii, răspunsul este simplu: ea suprimă dezbaterea liberă care stă la baza democraţiei, instituie diviziuni sociale artificiale şi promovează conflictele între diferitele grupuri care alcătuiesc o comunitate. Alţii susţin că, dimpotrivă, prin crearea de norme şi spaţii publice care le oferă dreptul de a se exprima unor grupuri şi persoane marginalizate, se lărgeşte domeniul libertăţii. Eforturile îndreptate spre incluziunea socială sunt esenţiale pentru crearea unor societăţi diverse şi sănătoase.

DEZBATEREA MUNK despre corectitudinea politică a avut loc pe 18 mai 2018 la Toronto şi a pus faţă în faţă două tabere. De o parte, tabăra pro, alcătuită din profesorul, jurnalistul şi predicatorul Michael Eric Dyson şi Michelle Goldberg, editorialistă *New York Times*. De cealaltă parte, tabăra contra, alcătuită din actorul şi scriitorul Stephen Fry şi profesorul de psihologie şi scriitorul Jordan Peterson.

Este corectitudinea politică o formă de progres sau nu? Cine va câştiga dezbaterea?

ISBN: 978-606-40-0665-3

TREI

www.edituratrei.ro